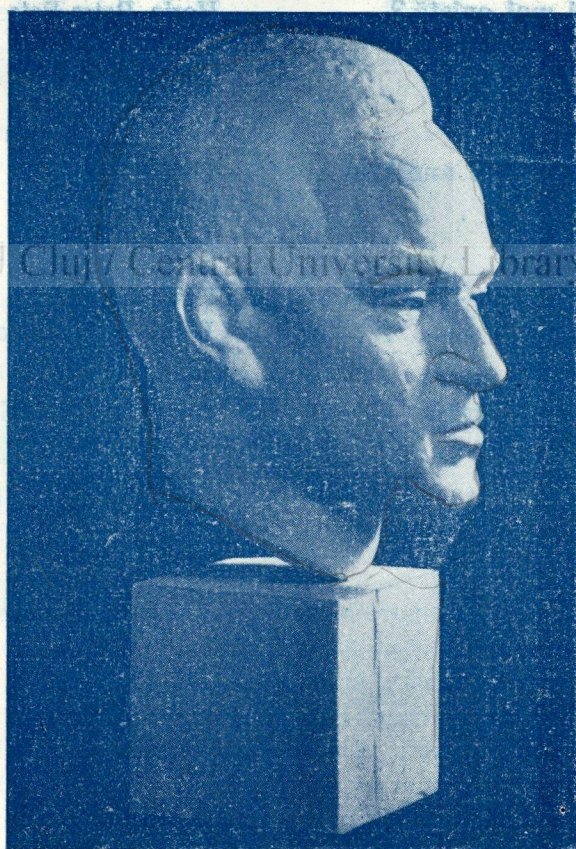

Provincia Literară

Revistă de literatură, critică și artă.

APARE LUNAR

Directori: Eugen și Paul Constant.

SABIN V. DRAGOI,
BUST EXECUTAT DE SCULPTORUL GALLAS

Sumarul :

Puterea poeziei mai există?	Horia Petra-Petrescu
Aceiaș poveste	D. Radu Pârvulescu
Cronica literară	Al. Dima
Moartea	Virgil N. Cișman
Momente de critică de anotimp	Tiberiu Iliescu
Pastel intim	N. I. Bontaș
Gând de sărbătoare	Ecaterina Săndulescu-Catrinaru
Două boerii	Paul Constant
Căință întârziată	Dem. Bassarabeanu
Casă pustie	Const. Goran
Psihoanaliza în literatură	Dr. I. Popescu-Sibiu
Primăvara	Paul Constant
Recenzii	Pimen Constantinescu, Horia Petra-Petrescu, Paul Constant
Dela Gruparea „Thesis“:	Pr. L.

Puterea poeziei, mai există?

În zilele noastre se ascunde la spatele fiecărei probleme câte un Mephisto ce-și bate joc de tezele inspirate de un suflu idealist.

Așa și în cecece privește poezia.

Atmosfera este îmbăcsită de scepticism, de pesimism, de defetism cultural chiar. Partea cea mai mare a oamenilor aleargă nebunește, numai și numai, după căpătuială, după avere, după aur, încât îți vine să-ți blastemi zilele, zile *altfel* visate în ceasurile de reculegere, de introspecție sufletească...

Poezia pare o regină detronată.

Editorii fug de manuscrisele cu poezii — fiindcă nu sunt o „marfă“, care să se caute.

Câte procente din muritori își mai permit luxul de a mai cumpăra versuri și de a se avânta pe aripele poeziei?

...Și ce *vrednici de compătimit* sunt cei ce disprețuiesc sau trec impassibili pe lângă volumele de adevărate versuri!

(Am scris: „adevărate“ versuri, fiindcă există astăzi, vai, și pseudo-versuri, mincinoase, scânciri de „poeti“, cari vreau să comită cu orice preț ceva „nou“ și se complac în bălăcăria, în cloacele cele mai respingătoare, cu miasme de putregai!)

Ce tonic sufletesc *ar putea* fi epocii noastre volumul unui adevărat poet, volum în care să se cânte idealul, lupta după lumină, versuri, în cari să cheme cei buni și cu mâinele curate la lupta sfântă pentru ce este nobil, ce este desăvârșit, ce este uman, în accepția cea mai strălucită a cuvântului! Volum ale cărui accente să se repercute în sufletele noastre!

Ne-ar trebui un Coșbuc al timpului nostru. Știți ce revoluție sufletească au stârnit volumele sale „Balade și idile“ și „Fire de tort“, pe vremuri.

Ce baie sufletească întremătoare ar mai putea fi și în zilele de față! Incercați într'o seară, după ce ați cetit câteva poezii de astea, noile, trăsnete și luați în mână unul din volumele amintite, cetind cu glas tare „Nunta Zamfirii“ sau „Seara pe deal“ sau altă perlă din colanul de nestemate, cari *nu* pot fi furate din tezaurul minții...

A! cum îți uiți de toată murdăria vieții actuale! Cum te duci cu gândul pe alte plaiuri! Cum torci firele unui caier minunat, aducător de mulțumire sufletească, de robusteță dătătoare de nădejdi, de viață sănătoasă! Cum te ridici până în sferile cele mai înalte, prometheic! Câștigi puteri!

Că e vorba de sferile cele mai înalte — ascultați apărarea unor poezii, cari cântă astfel de sfere, pledoarie în favorul tezei noastre totodată:

D-l Gustav Winter *) apără pe poetul ceh *Jaroslav Vrhlicky*, mort acum 20 de ani, de învinuirea că ar fi demodat, baroc, inegal și în apărarea tezei sale descrie, *din viața proprie*, cum nu se *poate despărți* de volumele de versuri ale lui Vrhlicky!

*) „L' Europe central“, 24 Sept. 1932.

Pe Acropole, în Grecia, îi vin în minte versuri de-ale poetului ceh iubit, iar în camera de spital din Paris, în ceasuri grele, află *mângâiere* în recitarea unei poezii din autorul adorat.

Dar pasagiul e prea frumos ca să trecem pe lângă el fără a-l da în traducere :

...„decorul în care evoc pe poet (scrie d-l Winter) este cu totul altul (decât cel de pe Acropole): cameră, albă de tot, a unei clinici din Paris, în preajma unei operații primejdioase. Intreaga viață, întreg viitorul atârnav de lovitura bisturiului. În astfel de împrejurări se decolorează cuvintele, își pierd greutatea în fața incertitudinii zilei de mâine.

Or, în noaptea aceea, a triumfat asupra amortirii sufletești, fizice și morale, în care căzusem, leit-motivul din (poezia) *Hilarion*, acest „cânt despre viață și despre speranță“, cum spune însuși Vrhlicky, *Viața* e mare, nemuritoare, *una*, ea curge de totdeauna la sânul Universului, ea singură conține mântuirea și izbăvirea... Ea mișună și radiază pretutindeni, ea renaște, chiar în clipa în care moare. A fost întotdeauna și va dăinui fără de sfârșit, nimeni nu îi va opri valul etern, ea unește într'un vecinic sărut pământul, cerul, marea, iar omul îi este centrul adevărat“... Versurile acestea, și acelea care urmează, au adus o ușurare extraordinară unui om cu desăvârșire rebel consolărilor credinței. Într'unul din acele momente, când sufletul se desbracă de toate artificiiile, nesesizând decât substanța lucrurilor și a ideilor, versurile lui Vrhlicky mi-au fost cel mai salutar și mai generos tonic“.

Cel mai salutar și mai generos tonic !

Da, da, de o sută de ori: da !

Poezia, cea disprețuită astăzi, poezia cea abandonată și detronată, poezia cu elementele ei de **elevație sufletească**, poezia, care te aduce să te **gândești** și la altceva decât la pungă și la stomac — ea **trebuie** reintegrată în drepturile ei, dacă vrem ca atmosfera să nu mai fie atât de pestilențiată !

Americanul Butler, președintele „Fundației Carnegie“, are dreptate când ne cere un val de entuziasm, stârnit de poeți de calibru mare, contra economicului, care ne sufocă sufletește.

De aceea: facilitați sosirea unui astfel de poet și în mijlocul nostru ! Plecați bucuroși urechea voastră spre versurile poetului adevărat ! *Indepliniți astfel o faptă socială* de prima ordine...

Horia Petra-Petrescu.

ACEIAȘ POVESTE.

Flori de gheață, — amintiri
Inăsprite de odihnă,
Sub lințoiul albei firi
Nu-mi dați sufletului tihnă...

Scormonind pe azi din ieri
Năluciți clipitele,
Și'n nostalgici privigheri
Irosiți ispitele.

Ieri și azi, — același mâine,
Viața-i luptă fără spor ;
Azi e luptă pentru pâine,
Mâine.... — vis amăgitor.

D. Radu Pârroulescu.

CRONICA LITERARĂ

GENERALITĂȚI SUBSTANȚIALE.

Inaugurăm această cronică literară prin câteva priviri de ansamblu asupra literaturii noastre contemporane cu scopul de a prinde o seamă din liniile ce încadrează caracteristic peisagiul global al literelor noastre. Numai ulterior, după această prezentare de generale perspective, vom poposi — în cronicile noastre viitoare — în marginea fenomenelor literare singulare, analizând cărți, desprinzând fapte simptomatice, relevând mentalități distincte, caracterizând fizionomii literare. Căci, trebuie observat, cronicile noastre literare — disiminate în gazete și reviste, orientează pe cititor numai asupra fenomenului literar individual fără a încerca o încadrare a lui într-o mentalitate mai generală, fără să caute să desprindă de sub crusta faptului particular semnificația mai profundă ce alcătuiește oarecum *substanța* literaturii.

Intenționăm să suplinim această lipsă, încercând mereu — în cronicile noastre — alături de o caracterizare precisă a faptului discutat și o comentare a lui în cadrul natural al familiei literare din care face parte.

Deocamdată însă, obiectul cronicii de față îl formează — cum spuneam — o introducere generală la analiza fenomenelor literare particulare, analiză ce vom întreprinde treptat în cronicile noastre viitoare.

* * *

Arcuind o privire globală asupra literaturii noastre actuale, faptul care ne isbește — dintru început — e, fără îndoială, *o remarcabilă disproporție cantitativă* între speciile literare ce vremea noastră cultivă. Disproporție a existat firește totdeauna, dar una atât de adâncă și prin aceasta atât de simptomatică — mai rar.

Intr'adevăr nu mai e pentru nimeni o noutate observația eflorescenței romanului ce a atins — cantitativ vorbind — înălțimi fantastice, în timp ce nuvela și poezia abea de mai ocupă un spațiu, locul umil al cenușeresei din poveste. Dacă din când în când — în reviste — nuvela tot mai figurează ca o *rara avis*, volumele de nuvele au devenit — în schimb — asemeni speciilor zoologice pe cale de a dispărea definitiv și inevitabil. În matca anului trecut, de pildă, ne amintim doar de volumul d-lui **Dragoș Protopopescu**: „*Iarmarocul metehnelor*“, o culegere de nuvele răsărite din calitatea unui umor mai mult cerebral, fără sclipiri emotive, joc mai mult al unei inteligențe sprintene decât al unei emoții cu adevărat literare și lipsite în puls de robusta axă epică. Un volum de nuvele evident superior, ne-a dat — mai de curând — d-l **Mihail Sebastian** în „*Femei*“ în care totuși prin menținerea dealungul colecției a eroului principal și prin preocuparea unitară de a prinde fațetele multiple ale sufletului feminin se sacrifică acel caracter strict autonom ce definește nuvela ca pe o producție unică și definitivă.

Alte volume de nuvele remarcabile nu putem cita, iar din cele două de mai sus, primul are defecte organice pe când celălalt se situează neprecis între nuvelă și roman.

În materie de poezie apoi, creația literară e tot mai săracă. Vechii scriitori de poezie — T. Arghezi, Adrian Maniu, Nichifor Crainic — preocupați tot mai mult de proza literară sau ideologică, s'au depărtat de mult de genul ce i-a consacrat totuși. Pe de altă parte, tineretul e aproape complet absorbit de roman și eseu, manifestările poetice devenind o adevărată curiozitate a peisagiului nostru literar.

Toate puterile în schimb, sunt concentrate laborios în ogrorul romanului în care se ară și se seamănă cu o febrilitate necunoscută până acum literilor noastre. Simptomatic e și faptul că scriitorul român care altă dată lucra mai sistematic, mai organizat și mai prudent, trecând treptat și ușor dela schiță la nuvelă și apoi la roman, (Vezi atâtea cazuri: M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, Cezar Petrescu, Jean Bart etc.), debutează astăzi de-a-dreptul prin roman. E un anume simț al vastității, al orizonturilor largi și nesfârșite, al libertății interioare care pare să cuprindă sufletul tineretului. E o aspirație către *adânc* și *nelimitat* ce agită o generație fără puncte de rezim, fără liniștea necesară muncii sistematice, plutind în haosul tragic al unei vagi spiritualități în continuă frământare și nestabilitate.

Nuvela și poezia cu cadrele lor geometrice, cu structurile lor miniaturale, cu un anume simț al amănuntului, nu mai corespund dinamismului interior, erupției vulcanice către vastitate, a tineretului.

Și, fiindcă ne aflăm în plină psihologie și metafizică, să mai notăm — cu acest prilej — alături de eflorescența romanului scris fie de tineri, fie de bătrâni, existența unei anume literaturi a tineretului isvorată din sbuciumul unei bogate vieți interioare, așa cum — trebuie să recunoaștem — literatura noastră n'a prea cunoscut înainte. Avem — cu alte cuvinte — nu numai o literatură a tinerilor deplin încheată în eseuri și romane integral făurite și publicate, ci — în marginea ei — o literatură oglindind frământările procesului de creație însuși, urmărind cu interes elaborarea operei chiar, insistând asupra muncii invenției și imaginației poetice. Sunt astfel scriitori cari ne întrețin săptămânal în gazete și reviste asupra chinurilor ce pregătesc creațiunilor lor, dându-ne „jurnale de roman“, fragmente de opere, autoanalizându-se mereu în momentele concepțiunii producțiunilor lor. Este, fără îndoială, un semn clar al bogăției vieții interioare a acestor scriitori. Nu este însă, mai puțin adevărat, psihologic vorbind, că insistând îndelung asupra procesului de elaborare al operei, motivându-se mereu, scriitorul pierde posibilitatea operei însăși și cade, fatal, în sterilitate. Scriitorii trecutului prezentau publicului lucrări rotund și definitiv construite și nu lăsau să transpire nimic din secretele laboratorului lor de creație. Tinerii de astăzi însă sunt atât de absorbiți de aceste confesiuni și „trăiri interioare“ încât sacrifică chiar opera indiscrețiunilor de divulgare a felului cum a fost creată. Firește, metoda nu are nimic original. E o transpunere autohtonă a unor procedee de mult utilizate în alte literaturi sau schițate în anume filosofii străine.

În ce ne privește — e dela sine înțeles — am prefera operele deplin construite confesiunilor de mai sus, mai ales atunci când acestea n'au nici măcar meritul unei *expresii literare autentice*, ceea ce întâmplă în majoritatea cazurilor.

Dar, întrucât vorbim de literatura tinerilor, să însemnăm câteva observații și asupra *întineririi* ce constatăm dela un timp în câmpul revistelor noastre. Nu ne referim numai la periodicele tinerilor precum „Azi“ — un fidel inventar psihologic al hărții spirituale cu atâtea fluvii divergente a noii generații de scriitori — „România literară“

sau chiar „*Viața literară*“, și constatăm că întinerirea s'a produs până în cadrul vechilor și sutarelor periodice precum „*Viața Românească*“, „*Adevărul literar*“ sau „*Gândirea*“. În primele două, spiritul viu și ușor adaptabil pulsului public al d-lui **Călinescu**, realizează cu mult curaj opera întineriri. Un vânt de primenire suflă par'că deasupra câmpurilor noastre literare, învăluindu-ne cu svonuri și înfăptuiri noi.

Și pentru a încheia aceste priviri de ansamblu, să-i fie îngăduit cronicarului unei reviste provinciale să noteze cu explicabilă bucurie — succesul pe care viața provinciei creatoare, îl obține tot mai mult în ochii conștiinței noastre publice: avem într'adevăr astăzi, reviste ce se susțin exclusiv din forțele provinciei. Capitala însăși, care până acum s'a arătat extrem de neînțelegătoare față de viața provinciei, pare să-și revină acordându-i o atenție de mult meritată. Nu mai cunoaștem aproape nici o revistă a capitalei care să nu aibă o rubrică a provinciei dela, „*Viața Românească*“ și „*Adevărul literar*“ și până la „*România literară*“ „*Vremea*“ și „*Viața literară*“.

Am dori să salutăm, în toate aceste simptome, zorile limpezi ale unei ample vieți creatoare disiminate abundant în cât mai multe colțuri de țară, așa cum de mult se întâmplă pe alte meleaguri.

Al. Dima.

BCU Cluj / **MOARTEA**.sity Library Cluj

**Când ochii se închid pe vecinicie,
O altă lume se începe oare,
Cu alte orizonturi, cu alt soare,
Cu alte flori, cu altă poezie ?**

**Ce ne așteapt' acolo? feerie
De innuri și culori, sau închisoare
În noaptea umedă îngrozitoare,
De unde nimeni n'a putut să vie ?**

**Moartea e fortăreața, e cetatea
La poarta căreia umanitatea,
Ca valul mării, în zadar, se sbate.**

**Acolo altă limbă se vorbește,
Sau poate că tăcere grea domnește...
Eternitate, o, eternitate!...**

Virgil N. Cișman

Momente de critică de anotimp.

În ultimul pătrar de echinocțiu literar, ierarhii onorurilor literare, sunt într-o pauză de o curioasă prelungire. Efervescenți compunători de delire suav poetice, robuști comentatori ai feluritelor destine cutremurate și sfâșietoare, puberi generoși, sau adulți perseverenți și silitori în întârziate entuziasme literare, toți altădată autori de dedicații venerabile și cuviincioase, și tremurători la sentințele critice ca amatorii de grații, — sunt azi de o neglijență desaxată față de acele alese elemente de apreciere critică.

Astfel încât proprietarii unor astfel de virtuți altădată evaluați ca indispensabili în fizionomia unei mișcări literare — au aspectul unor figuri alegorice de pannoticum instructiv pentru toate vârstele.

Poate această eliberare individuală de sub blagosloviarea mai mult sau mai puțin bărboasă a criticilor de manual — dovedește în intenția generoșilor compunători de elixire literare, o adulare proprie până la desmăț și ofensă.

Este însă în declinul suspect și lateral al criticei actuale — un dramatism de calitate agonică și secretă a demnitarilor serali și cari salvează onorul ca un grenadier de operă mare, cu bravură, neputință și declamație contractată.

De altfel, aceste venerabile moaște literare, scoase ca provocarea de spirite felurite, sunt folosite ca auspiciu numai în reuniuni a căror calitate ține de humorul viclemurilor.

Sfioșenia înfiorată care altădată amintea serafismul și alte mofturi celebrate prin biografiile literaților de ocazie istorică sau antologică — demnitatea seacă, și cu resemnări adânc răsucite și atâtea alte moravuri indispensabil impuse breslei de literatură, artă și vagabondaj sentimental în detail, sunt astăzi foarte prompt preschimbate într-o tămâiere sacrosanctă prin introducerea în cuprinsul ei a tot felul de comestibile agreabile referite la adresa comentatorilor de producție.

E riscantă în astfel de situație o contemplare publică, fiindcă orice memorare trebuie făcută în spiritul trustului de linșaj.

Sunt totuși câteva nume proprii în ultima oră, care mențin cu perserverență și izolare o poziție de spirit, autentică și neîntinată prea dezastruos de compromisuri, și care folosesc în același timp literaturii actuale pentru o legalizare autentică: Călinescu, Sebastian, Cioculescu.

Este în ansamblul acesta de cruciași verbali și amenințători ca indicațiile funeste ale unei profetese de Istanbul, o aliură de superbă certitudine sentențioasă care complectată cu o erudiție de sezon, pe temperamente nevralgice, impune o notă cu totul diferită în onomasticele critice.

Fiecare dispunând de distinctive însușiri speciale, ca de un barbișon de rigoare, se diferențiază prin esență și manifestație pentru ca să se reunească în costume diferite dar cu ocupații secret identice de identificare a măștilor de dramă în balul literilor.

Fire prezidențială, de altitudine periclitantă, cu o expresie de un lapidarism plastic neprevăzut, și o gravitate de rezonanță catolică — d. Călinescu prin temperament și ocupații era destinat anume pentru oficiul interpretărilor de artă publică și recunoscută. Cuvinita sentință critică de admis în monitoarele instructive la emanațiile lirice divers apărute, capătă sub penița d-sale o prestanță de o valabilitate generică. Se mai adaugă însă la toate aceste universitar de corecte aptitudini o înțelegere sentimentală, romanțioasă, întotdeauna însă echilibrată de un spirit foarte proporționat în meditațiuni apreciative.

Poate dintr'un comentariu de o astfel de factură a apărut cu epică rezonanță „Viața lui Eminescu“.

D. Sebastian trebuia să fie un temperament interpretativ, ca un șansonetist de talent, sau ca cineva care spune cu tremur un vers strein. Lipsit de maliția curentă a notarilor literari, cu o îngândurare totdeauna nedumerit de tandră, are aspectul unui rajah costumat care compune drame amănunțite și inofensive pe motive de destin parcat cotidian în nimicuri personale.

Liric ca un adolescent de elită, complicat, preocupat și trist ca o lebădă de expoziție, esența primului său gând este o contemplație panegirică care privește și generația dar mai ales o serie de subiecte intime.

Critica d-sale are o curioasă tinctură de un subiectivism suav, foarte apropiat de melodie, și alături de farmecul unei ape lungi.

D. Cioculescu, cel mai agresiv și savant armat mușchetar critic, dovedește prin erudiția sa o versalitate impresionant de compactă, ca o caroserie de tractor.

Comentariile d-sale au o amploare de o latifundiară rezonanță critică, copleșitor de argumentativă, aglomerată de observații plurale motivate cu o efervescență impacientală.

În amănuntul faptului literar cei trei critici enumărați ca emblemele de vocație pentru seriozitatea unei generații disputate de curente și azil, — dețin accente afirmativ solemne, feline sau ambițioase cari folosesc cu virtute la orientări de spirite dubitative.

Tiberiu Iliescu.

PASTEL INTIM.

Garoafa, miruită'n plâns de toamnă,
Se stinge 'ncet, ca un adio trist,
În semn că va muri un concertist,
Necunoscut de veșnica lui Doamnă.

Prin putrede văpăi tremurătoare,
Garoafa e un nesfârșit suspin
Ce-și scutură pe scrin, dureri de spin,
Și pare că șoptește vorbe rare.

Petalele îmi plimbă peste gând,
Pftizic parfum de visuri funerare,
Și'n vasul chinezesc, garoafa pare:
Un Pierrot pe catafalc, plângând,

N. I. Bontas

Gând de sărbătoare.

MOTTO: — Nu există decât o singură
dragoste fără pată: dragostea de mamă.

Este în luna aceasta primăvăratecă, un moment — o zi — pe care sufletul anonim al mulțimilor au consacrat-o, nu demult și pretutindeni, unui cult, simbol al creației umane și în consens cu mitul creației universale, — cultul matern.

Obiectul acestui cult este ființa care ne-a dăruit *viața*.

Viața, mister de nepătruns, dramatic și înfiorător ca și acel al morții. Căci, știința nu ne determină mai mult decât condițiunile, de orice ordin, în care se naște viața. Dar esența ei, germenul de viață, prima vibrație trezită dintr'un neant de energii acumulate de veacuri și pecetluit cu diferențieri adânci de rasă și de specie, aceia scapă minții geniale.

Din jertfa tinereții ei, din jertfa caldă și binecuvântată a dragostei ei, ne naștem.

Brațele ei sfinte ne ocrotesc din clipa în care am răsărit pe lume, privirea ei învăluitoare veghează pretutindeni, de atunci, neîncetat.

Surâsul ei ne birue plânsul, cântecele ei ne desmeardă noptile pline de spaimă și de întunec, dorurile ei ne leagănă, — flori suave și pure, — pe valul nestatornic al vremii.

Idei sublime, simțăminte arzătoare, realizări perfecte ale frumuseții în natură, în artă, a năzuit mereu pentru noi. Din tot ce nu-i put ea da o viață imperfectă, sfâșiată de amare nedumeriri, a dorit intens pentru copilul ei. Sufletul ei măsoară pentru acesta totul, pe o scară nesfârșită cu multe și variate posibilități. Nimic pentru nimeni, totul pentru copilul ei, căci nu vede și nu poate vedea un alt copil mai înțelept, mai bun, mai plin de curaj și mai întreprinzător, mai frumos chiar, decât al ei.

Prin sensibilitatea ei delicată, prin afectivitatea ei complexă și multiplă, ea ne-a sădit în suflet *credința*, acest liman al rătăcirilor noastre de tot felul, într'o viață sbuciumată și brutală. Ea ne-a dat tăria unui caracter zidit pe cele mai alese gânduri și mai vibrante sentimente de frumos și adevăr.

Alături de ea am închinat cu degetele mici, șovăitoare, pentru drumurile cari se deschid, bătute de soare sau întunecate, presărate cu trandafiri sau numai cu spinii lor, cea dintâi cruce, legământ sfânt cu Divinitatea.

Dela ea, prin ea numai, am învățat să observăm, să deosebim, să împărțim lumea pe categorii, să alegem binele de rău.

Prin ea, și mai ales prin ea, am învățat să plângem, să iubim, să admirăm, să ertăm. Cele dintâi svâcniri ale inimii, numai ea le-a înțeles.

Cu mâna ei aspră sau fină, de țarancă sau aristocrată, cu prețul jertfii și cu îndrumarea permanentă a gândului salvator și generos, înfruntând vijeliile, biruind somnul și truda, fără cruțare pentru tot ce ar sta în calea copilului ei și mai ales fără cruțare pentru făptura ei întreagă, mama ne călăuzește pe drumurile aspre ale vieții.

Chiar dacă mintea ei nu e prea bogat înzestrată, sufletul ei ascunde comori de înțelepciune.

Căci nu numai prin minte și mai puțin prin oglinda rece a minții și a rațiunii pure, trebuiește tălmăcită lumea și viața.

Ani de-arândul ne obsedează câte o imagine a copilăriei când alături de mama am văzut „așa“ am înțeles „așa“.

Și i-am nesocotit cuvântul! În sbaterea nevoiașă a personalității noastre, mai târziu, totuși, ne-am întors cu pietate și cu grațitudine, uneori poate cu amară recunoaștere, că numai ea a avut dreptate și cele spuse de dânsa s'au verificat așa cum numai ea le-a văzut și le-a profetizat. . . .

Mama este prin excelență o ambițioasă cutezătoare pentru copilul ei.

Prin opera ei de creațiune, prin maternitate, ea se înalță până la Dumnezeu.

Prin jertfa ei continuă, ea apoteozează mucenicia vieții, căci din clipa în care copilul a înflorit pe lume, ea a renunțat la dânsa. Este poate un simbol al renunțărilor de tot felul.

Acele mame cari nesocotesc acest adevăr de sublimă renunțare, desmint noțiunea.

Și nu sunt multe, pentrucă legătura aceasta indisolubilă între mamă și copil, generatoare de cele mai înălțătoare pasiuni și nobile sentimente, este de domeniul instinctual.

Glasul ei este glasul naturii și natura nu se contrazice și nu se desminte în desăvârșita ei cauzalitate. Ar fi monstruos să nu-și iubească copilul și natura nu admite monștrii. Pe aceștia și timpul și morala și societatea îi elimină, pentrucă să nu uităm, mama nu este numai o realitate umană creatoare și sentimentală, ea este și un factor de creație socială.

Prin legea imanentă a heredității ca și prin obligațiile ce nasc din maternitate, societatea primește nu numai darul naturii animale, dar mai ales pe acela al valorilor morale și spirituale.

Câți oameni celebri, artiști filosofi, oameni de știință nu datorează comoara de frumoase însușiri, avântul lor spre ideal, spre adevăr, munca și îndărătnicia de a birui — numai mamei?

Este așa de nedespărțită în sufletul nostru, este așa de adâncită în bucuria ca și în suferința noastră, că aproape toată mărturisirea sufletului poporan, își brodează năzuințele și sensibilitatea pe tema dragostei de mamă.

Mulți n'au avut norocul s'o cunoască. Poate că un destin neimblânzit a vrut să înflorească o viață, prin jertfa sfântă a celeilalte. . . .

Totuși dintr'o fotografie veche, dintr'o broderie în care s'au topit privirile ei calde, dintr'o carte cu scoarțele îngălbenite și cu un semn în dreptul unor rânduri cari vorbeau mai mult sufletului ei, am înfiripat portretul mamei.

Icoana nevăzută a chipului ei stăruiește vie și amețitoare, ca acel parfum în grădini părăsite, multă vreme, după ce florile s'au scuturat..

Și ne'ntoarcem cu suflet greu, obosit de răul acestei lumi, când deasupra-ne amenință singurătatea ca o pasăre de pradă, când prăpăstii deschid de pretutindeni uriașe guri nevăzute, cu dorul cald în suflet spre mama, singura ființă gata să ne înțeleagă, să ne mângâe, să ne apere..

Și dacă aripa ei caldă și ocrotitoare a înghețat și suflarea ei este duhul pământului rece din țintirim și de acolo ne va apăra. E tot ea inger păzitor și candelă a vieții noastre, luminând până departe bezna pașilor noștri. . . . .

Dar, ziua mamei nu trebuie să fie numai o clipă de constatări și de înălțare sufletească pentru idolul acestui adevăr permanent al vieții umane ca și pentru frumusețea celui mai puternic sentiment, al dragostei ei eterne și nerăsplătite, ci și momentul să ne amintim de unele îndatoriri față în față cu această misiune, pentru că în adevăr obligația de mamă este mai presus de toate, o înaltă misiune.

Intr'un secol de uriașe expansiune a civilizației, asistăm la abdicări de toate genurile în morala veacului.

Se pare că civilizația cu ritmul ei trepidant, cu inventivitatea ei amețitoare, cu sgomotul mașinismului uriaș și cu întronarea valorilor materialiste, a omorât sufletul. E o grabă de a trăi intens, risipit, o desorientare în alegerea obiectivelor de viață, o abandonare frivolă a tot ce altă dată era un semn de înaltă distincțiune pentru o femeie.

Multe femei în secolul nostru, complice ale unei vieți superficiale și fără o dreaptă orientare, au renunțat la misiunea lor de mame.

E un accent de egoism brutal și de deformare morală.

Numai o educație solidă, clădită pe alte principii, pe acele câteva admirabile principii cari au făcut fala generațiilor noastre trecute, generații cari au dat țării atâtea elemente valoroase, mai poate remedia răul.

Creațiunea nu e suficientă. Ea trebuie complectată și armonizată în cele mai perfecte condițiuni de dezvoltare, ca să devină o valoare socială. Fiind cea mai aproape de copil și cunoscându-l mai mult decât oricine, supremul factor de educație rămâne tot mama.

Colaborarea societății, școala, lumea, sunt simple paleative în această acțiune.

S'a mers atât de departe cu exagerările individualiste ale secolului nostru, că ne înspăimântă sensul acestei generații de o emancipare absolută și de sfidare completă a experienței părintești.

Oricare ne-ar fi cultura, oricari ne-ar fi aspirațiile, nu trebuie să uităm că experiența chiar a celor mai simpli valorează îndoit.

Natura ca operă a lui Dumnezeu, perfectă și armonioasă, trebuie cunoscută și înțeleasă.

Numai o minte clară și un suflet întreg și bine născut, un temperament echilibrat, toate rezultate ale unei educații cizelate, numai ele pot interpreta frumusețile naturii și se pot încânta de ele.

A trăi în natură și prin sensul ei adânc, aproape mistic al armoniei universale, a te confunda cu frumusețea ei perfectă, a o trece prin gama sensibilității tale, iată opera divină, operă pe care mamele chemate să înfăptuiască minuni cu sufletele copiilor lor o pot face, și numai ele. Atâtea adevăruri înalte, atâtea frumuseți enunțate în școli și academii, nu răsbat până acolo unde duce cuvântul iubit al mamei.

Încă odată subliniem, nu numai prin creațiune, dar și prin realizări spirituale, mama este ființa cea mai aproape de divinitate.

Însă pentru mulți, numărându-se printre aceștia și cei dintr'o clasă socială mai evoluată, mama rămâne un obiect de ordin comun, nedemn de admirație și mai ales de imitație.

Este de datoria noastră a tuturor, ca însuflețiți de cele amintite, să corectăm și să promovăm pretutindeni o cât mai largă înțelegere a valorii ei.

Aiurea și câteodată pela noi, pentru astfel de fapte se dă totdeauna cea mai largă ospitalitate, cea mai delicată atenție. Loc peste tot, în tramvai, în tren, pe stradă

Dar ordinea socială nu este totdeauna ideală și nici legile de cari se conduce societatea la capătul evoluției lor.

Pentru acelaș act, cu aceiași semnificație, socială și divină, pentru femeea mamă, două regimuri deosebite.

Protecție, ajutor, aprobări de pretutindenii mamei oficiale; prigoană surdă, cprobiul opiniei publice, pentru mama așa numită nenaturală, uitându-se că maternitatea, ca orice dar dumnezeesc — este o vocație și până la punct o obligație.

O vocație, pe care nu numai tinerețea organică o poate afirma, cum greșit se interpretează uneori, cât mai ales acel complex de năzuinți, de adevâr, de neliniște sufletească pe care o are orice artist în momentul când sufletul său trebuie să fecundeze în artă, în capo d'operă de artă.

Și nu numai pentru considerații de artă, dar pentru unele metafizice, viața rămâne un nou sens, fără realitatea imediată, care este copilul.

Se pare că în evoluția timpului s'au găsit oameni cu alte vederi, cari să reguleze și să legifereze în toate domeniile, punând la adăpost maternitatea de orice gen social. Munca femeilor gravide și lehuze este și la noi încadrată în lege.

Însă, dacă la oraș, în lumea muncitorească, sau în clase înstărite mama este la adăpost, în schimb, la țară, ea este fără ajutor.

În locuințe mici, nehygienice, cu alți copii în jur, cari așteaptă dela ea, țărancă trebuie să se împartă între obligațiile ei de mamă, de îngrijire a copilului, de gospodină, de lucrătoare în casă, de muncitoare la câmp.

Dacă la toate acestea adăogăm starea de debilitate inerentă organismelor cari au suportat o naștere, trebuie să ne dăm seama ce grea viață și cât trebuie de făcut în această direcție.

De aci rezultă două mari calamități: mortalitatea infantilă, în număr așa de mare la noi și îmbolnăvirea mamelor, cari caută să nu aibă copii prin practica medicală dubioasă și insuficientă dela sate.

Să învățăm ca la adăpostul tuturor mijloacelor de protecțiune a mamei și copilului să respectăm dreptul vieții acelor cari s'au născut, pentru ca apărarea drepturilor vieții acelor cari nu s'au născut încă, să nu rămână o ipocrizie socială.

Dacă problema avortului a devenit normală și legală, trebuie atribuită mai de grabă factorilor de ordin economic și social.

Noi nu putem cere femeii să-și cheltuiască toată energia ei vitală, cum se întâmplă la țară. Nu ne lăsăm seduși numai de teoria propagandei în favoarea fecundității, asupra căreia trebuie să ne concentrăm atenția, cât asupra mortalității infantile, cauză a risipirii inutile a energiei psihice și materiale a țării.

Apelul maternității va rămâne zadarnic atât timp cât ea nu va fi înconjurată de condiții altele decât acele cari se observă la noi.

O largă protecțiune a mamei și copilului, rațional organizată, va putea desvolta instinctul matern. Dar drumul este lung. În situația dificilă a finanțelor și industriei noastre, protecția mamei și a copilului nu se va putea desvolta cu un ritm capabil de a adânci în mase binefacerile operii, de a permite fiecărei femei să se adreseze instituțiilor noastre, dispensariilor, și de a fi astfel liniștită de propria sa soartă și de aceia a copilului său. Suntem încă departe.

Și iată că problema maternității cunoaște o altă abdicare, una cel puțin în parte aprobată de toți aceia care-și dau seama de imensa răspundere în fața vieții și a familiei.

Dar, în legenda acestui cult, se sbat o infinitate de gânduri și probleme și aceasta nu ține de esența însăși a cultului.

Un studiu mai complect ar trebui să atingă *tragismul* acestui destin, etern sublim și profund neînțeles. Ar fi cred cel mai sincer omagiu ce i s'ar aduce.

Două boerii.

În coama unui deal răpos, conacul boerilor Dăeni rămăsese doar o păragină, blestemată par'că să strice aspectul Urzicenilor. Nici un zgomot cât de mic nu tulbura liniștea de mormânt a acestui vestigiu al unui belșug apus, nici o vietate care să arate că acest mormânt neîngrijit, are măcar un paznic. Peste tot se întinsese vrăjmaș, tăceri adânci și grele.

Altădată, conacul era temei de belșug și de viață. Dăenii stăpâneau întinsuri mari de țărini roditoare, aveau cirezi nesocotite de vite, erau stâlpi solizi ai protipendadei timpurilor.

Dealul în vârful căruia își duraseră cuibul de piatră era înverzit, curțile erau pline de robi și de belșug, chiotele și ospețele nu se mai sfârșiau.

Generațiile din urmă, cu nesocotințele lor de pomină, irosiseră tot bunul strâns de vrednicia strămoșilor.

Pe pereții mucigăiți, brăzdați de lacrimile igrasiei, figuri de boeri cu bărbi și în caftane, priveau încremenite adăpostul care amenința să-i părăsească.

Prin mijlocul acestor chipuri sfinte, slăbit și gârbov, retras de lume și sărac, un singur descendent, boerul Mișu Dăianu, rămăsese să-și plimbe păragina unei vieți, pe care numai trecutul îngropat într'un sipet cu pergamente i-o mai lămurea.

Nu eșea prin târgul în care năvala unor boerii noi, a băcanilor îmbogățiți, îl sugruma și-l umilea. Nu vizita pe nimeni, nu cerea nimic: robii de mândria care-și găsea înțelesul doar în sângele și credințele lui boerești, se resemnase la viața de schimnic flămând, trăind mereu aproape de tot ceiace i s'ar fi convenit prin naștere și de care numai destinul vitreg îi îndepărtase.

Ochii lui obosiți își găseau odihna și mângâierea în cercetarea chipurilor blânde ale strămoșilor duși.

„Ehehe!, șetrare Dinule!... Sufletul tău sbuciumat de vârtejul nepotolit al dragostei și tinereții și-a găsit de mult hodina. Colo numai, la răscrucea Popenilor, crucea Dinului mai stărue ca o aducere aminte al unui trecut care nu se mai întoarce!... Unde sunt timpurile de atunci, strămoș trecut în lumea dreptilor?... Frumos și îndrăsnit, hăuiau codrii de cântecile tale haiducești, se sbârleau dihaniile de pocnetele armelor tale dibace!... Și armăsarul tău negru, care frământa pământul, zile întregi, în poarta hanului Voichiții și se îngropa până la piept în scurmătura pământului de sub picioare, așteptându-te să-ți vezi sațiul dragostei și al vinului, care nu se mai sfârșia... Te-ai dus și tu, și taică-tău Pătru comisul și frățină-tău Oprea și Voinea căpitanul de poteră și Costea Părcălabu și toți cari au hălăduit fericiți în cinstea și în cugetul Dăenilor!... Și voi, jupânițe curate și senine, v'ați dus să țineți tovarășie celor ce v'au fost buni și curați tovarăși de viață... În cimitire uitate și părăsite sau prin pronausele ctitoriilor voastre, v'ați găsit cu toți hodina, din care Dumnezeu doar pe mine nu m'a învrednicit să mă înfrupt... Mi-a fost rânduit de Cel de Sus să fiu ciocul care să arunce ultimul bulgăre de pământ în gropiștea de hodină a Dăenilor“...

Boerul Mișu Dăianu își afla singura ușurare de suflet în taifasurile cu chipurile îngălbenite ale ascendenților săi. Trudit, se așeza apoi într'un jilț, ros de molii și de vremuri, epavă a trecutului de splendoare și înnumărând boabe de metanii, citea la lumina unui muc de lumânare viețile sfinților apostoli.

Prin geamul deschis îi venea boarea rece a nopții, cântec de privighetori îndrăgostite, svonul șipotelor care se scurgeau la vale... Și în aceste bucurii, dăruite de Dumnezeu, adormea târziu, flămând, dar liniștit și împăcat.

În ziua aceea, în curtea Dăianului, dibuind cu anevoie un drum de mers, venise trăsura proprietarului vecin, Nicolache Raftopol, aducându-și stăpânul pentru a-i face boerului Mișu vizită, așa cum se cade oamenilor de-o seamă și spre a-l invita la dejunul pentru care doamna Raftopol se pregătise îndelung.

„Boer Mișule, eu sunt vecinul Dvs. Nicolache Raftopol și am venit, după datină și bună cuviință, să vă fac vizită“...

Boerul Dăianu îi strânse mâna cu adâncă tristețe în ochi.

„Sufletul meu te ospătează cu dărnicie cu toată mulțumirea și recunoștința lui... Dar, la mai mult să nu te aștepți, tinere... Eu, nu mai am nimic din lumeștile bunuri, nu mai am nimic, nimic“...

„Imi pare rău, boerule!.., Cine știe, poate și noi să devenim vre-odată așa!..

„Să vă ferească Dumnezeu și maica Domnului de asemenea pacoste!“...

Pronunțând aceste cuvinte, boerul Dăianu își făcu cruce mare și descurcată, scuturându-se par'că să alunge un duh rău.

„Și uite ce este, boerule, te-ași ruga, te roagă și nevastă-mea Linuța, să vii astăzi la noi la dejun... Că-i zi de praznic și suntem și noi, ca și dumneata, singuri, fără prieteni. Că și prietenii, boer Mișule, nu poți să le legi la întâmplare... Îți trebuie întotdeauna să-ți găsești oameni de-o seamă cu care să te împreuni. Și oameni din ăștia, numai prin Urziceni nu se dovedesc... Mai ales nevastă-mea care 'și are și ea obârșie boerească, nu se poate împăca în astfel de societate... Și de-aia, te rugăm pe dumneata să ne faci cinstea să ne calci pragul casei!“...

„Îți mulțumesc și dumitale și doamnei dumitale... Dar, eu numai de lume nu mai sunt!... Nu pot să merg... Vă mulțumesc însă pentru cugetul dumneavoastră bun de a fi ținut cont de un om, pe care mulți l-au uitat!..

„Boerule, nu se poate!... Ași măhni rău pe Linuța dacă nu ași izbuti să vă avem la dejun... Uite, avem trăsura“...

Boerul Dăianu rămase puțin pe gânduri.

„Praznic mare, invitațiunea unor oameni buni, o doamnă de obârșie boerească..

Și, consimți.

Conacul soților Raftopol, strălucitor, nou și semeț, domina culmea dealului vecin, înviorând par'că aspectul prăfuit și prăpădit al Urziceniilor. Parcul rânduie și îmbelșugat de plantații, spuzenia slugilor și îngrămădeala cu dichis a rosturilor gospodărești, făcu să pice din ochii bătrânului boer o lacrimă caldă de mulțumire.

„Așa era pe vremuri și la curțile Dăenilor!..

În pridvor aștepta cucoana Linuța, gătită și sulimănită, ca în zi de sărbătoare.

„Bine ai venit, boerule!.. Nicolache, treceți în sufragerie căci este târziu și boerul, ca orice boer, trebuie să fie flămând la ora asta... Uite, și la noi în familie părinții mei, care se trăgeau tot din părinți boeri, flămânzi au regulat la ora asta!.. Poftește, boer Mișule... Vai, ce bine îmi pare că ai venit!... Căci nici noi nu avem prieteni și nici n'am putea să avem... Că așa este când ai sânge boeresc în tine, nu te poți împrieteni cu fie cine... Și în Urziceni, Doamne apără... Niște golani, boer

Mișule. Cu cine ne-am putea împrieteni? Cu scârboșii ăia de Popovăț, niște țărănoi înstăriți, care mănâncă varză acră cu osânză sărată?... Să ne ferească Dumnezeu, boer Mișule, dar noi nu avem educația asta!... Sau, poate, cu Dumitrești, care vorba aia : dă-mi doamne ce n'am gândit, să mă mir ce m'a găsit?... Nu, boer Mișule, cu oameni din ăștia nu ne-am putea împrieteni... Nu știi dacă-ți spusei, că eu sunt de obârșie boerească și vreau să-mi țin rangul!... Uite, Costăcheasca când invită la dejun, dă chiftele marinate... Vai, boerule, dar ne luarăm cu vorba și uitarăm de dejun... Pofțiți la masă, că dacă n'oi ști eu la ce oră flămânzesc boerii!... Pofțiți și luați o țuică și o tartină cu icre negre. Să vezi ce icre bune sunt!... Costă 2.000 de lei kilogramul, dar face!... Și dacă vreți cu unt, pofțiți și „aplicați“ după poftă... Că noi avem aci o sumedenie de vaci și untul este făcut de mine personal... Nicolache, sună să vină feciorul să aducă la masă... Vai, boerule, ce puțin mănânci“.

„Ce puțin mănânci!... Zău mai ia că dacă rămân, se strică“...

„Să știi boer Mișule că avem și supă cu pateuri și croquette și curcan umplut cu castane“.

„Și torte“.

„Vin infundat, de două sute de lei sticla“.

„Și cafea cumpărată din București, de pe calea Victoriei!“...

„Boerule, o să fie nevoie să-ți dai drumul la curea!“...

„Vai, Nicolache, ce vorbe urâte ai deprins dela mitocanii din Urziceni“

Boerul Dăianu mesteca rar tartina cu icre și-și purta gândul în trecut.

„Dealurile ăștea și pâna hăt spre munte, erau țarini de-ale Dăenilor... Satele erau orânduite gospodărești în jurul conacelor, în care clocotea viața strămoșilor mei. Cine poate și cine stăpânește aceste moșii?... Ele s'au fărâmițat, conacele s'au prăpădit“.

„Mai ia zău, boer Mișule... Noi mâncăm regulat icre negre... Că dacă așa am pomenit în casa părinților!“...

„Mai trăesc părinții Dvs., Doamnă?“

„Nu, boer Mișule, nu mai trăesc... Au murit de mult...“

„Și unde sunt înmormântați?“

„Vai!.., Unde i-am fi putut înmormânta decât la București!?... Cred că li se cădea, după boeria lor“...

Gândul bătrânului se înturnă iarăși la șetrarul Dinu, la Pătru comisul, la Costea Părcălabul, cari dormeau lungiți sub lespezile citoriilor modeste de prin satele de baștină.

„Luați pateuri, boer Mișule!... Avem destule“...

„Mulțumesc!“

„Noi acasă mâncam numai pateuri... Și eram cinci frați“...

„Cinci?“

„Da, cinci... Am un frate mai mare care ține o soție născută Chifulescu. O boeroaică de neam mare!... O soră, măritată după un moșier din Teleorman, Garabet, are cai de curse și automobil... Și el este boer, după un cumnat de ține pe sora-sa, născut Orcescu : soru-sa, a ținut întâi pe un General în retragere.., Soru-mea mai mică, este văduvă și locuște în București. Bărbatu-său era un om distins și purta monoclu. Toți spuneau că parcă este prinț, așa de elegant era!“...

„L-a omorât cărțile!“...

„Știi că ești nostim? Dacă era boer se putea să nu se ducă la club? Și mai am un frate mai mic, însurat cu o contesă rusoaică, născută Tăgârțov, ș-al cărui tată

zice-se că s'a născut în sat cu Tolstoi... Vezi că nici nu se putea ca frate-meu să se însoare cu altcineva!... L'ar fi blestemat memoria părinților și bunicilor mei. Ehe! săracii mei părinți... Tata, boer Ghiță, era un om cu maniere de baron... Purta numai ghete de lac și pantaloni cu dungă. . Cămașe murdară pe el, nu se pomenea... Avea guler scrobrit și cravată ca președinții de tribunal... Și era în contact numai cu lume din societate!... La noi în casă se aduna să joace concină, madam Străfăleag, născută Dumitrescu, domnu Porumbacu, decanul de vârstă al baroului de Urziceni, madam Hulubei, fostă Sterescu și născută Georgescu, polițaiul, primarul și toate notabilitățile... Vai, ce vremuri frumoase erau!... Unchiul meu, Dumitrache Perjescu, boer și el de baștină, cu înscrisuri moștenite la mână, era nelipsit. Și cumnată-mea, născută Kalerki, văduva unui grof de Polonia care făcea negoț la Galați, ne cânta câte-o gembana învățată dela bărbatu-său, de'ți era mai mare dragu... Eh!... boer Mișule, boerii de acum nu mai sunt ca boerii din timpul lui tată-meu! "...

Boerul Dăianu clătina din cap cu tristețe :

„Nu mai sunt, este drept!“...

„Uite, mă uit la noi... Suntem noi boeri, dar nu suntem ca ai din 'nainte noastră... Mi-aduc aminte de bunicu-meu, Costea Codău, boer ot Urziceni... Ala boer adevărat, de viță“.

Mișu Dăianu, tresări.

„Cum ați spus, doamnă?“

„Bunicu-meu, Costea Codău, boer ot Urziceni!“

„Costea Codău?“

„Da, boer Mișule, Costea Codău... Cred că ați auzit de el, cum să n'auziți!...

Dacă era boer ca și Dăenii!?“...

Boerul Mișu Dăianu se înțepenii pe scaun și răspunse ichnit :

„Costea Codău a fost patruzeci de ani slugă la curtea Dăenilor... Mai apoi a fost cirezar și a ținut cârciumă la drumul mare... Tat-său a fost hoț de cai și a murit în ocne : Iar Costea, slugă rea și netrebnică, după ce a fost oploșit la curtea unui Dăian milostiv și a fost îmbucăturit și ajutat, l-a jecmănit și la adus în sapă de lemn pe stăpân.. Și moșia i-a luat-o și câinește l-a alungat din conacul în care patruzeci de ani ca slugă se oploșise.. Costea Codău, bunicul dumneavoastră!... De ce n'ați început înșiruirea familiei cu Boer Costea?... M'ați fi luminat mai curând asupra obârșiei dumneavoastră boerești!... Erte-l Dumnezeu pentru nelegiuirile lui, așa cum l-a ertat și stăpănu-său Dăianu!... Poate c'a fost și boer : dar, nu vă fie cu supărare, eu slugă l-am cunoscut și pentru mine slugă rămâne!“...

Doamna Raftopol, născută Codău, înțepenise pe scaunul tapisat, cumpărat, evident, din București, calea Victoriei...

Soțul, domnul Nicolae Raftopol, găsi ocazia să-și pună la punct anumite socoteli mai vechi.

„Și zi era slugă, nu boer?.. Păi să mai poftesti, cucoană, să-mi scoți prin nas la fie-ce moment că tată-meu a vândut plăcinți la Brăila!“...

Adunându-și pălăria și bastonul, boerul Mișu Dăianu plecă din casa boerilor vecini, îndreptându-se către sihăstria lui păraginită, ducând cu sine scârba unui bob de icre negre care i-se oprise în gât și care-și avea obârșia în blidul doamnei Raftopol, născută Codău.

Paul Constant.

CĂINȚĂ 'NTĂRZIATĂ.

*M'am despărțit de tine cum te desparți de un
Necunoscut, ce'n cale ca frunza moartă-ți pică.
Ce demon î-mi tăiase cuvântul drag și bun
Rostit cu voce caldă, mai mult decât amică?*

*Ce demon îmi tăiase cuvântul inspirat,
Vibrând de întristare, dar și de bucurie?
— Tristețea despărțirii și bucuria vie
A revederii 'n timp apropiat.*

*Crispat muri surâsu-ți pe gura-ți de rubin
Și ochii tăi cu jale duios se'nvăluiră
Și glasul tău îmi zise **adio**, în suspin,
Iar pașii tăi, pe piatra inertă, șovăiră.*

*Vai! drumurile noastre, de-atunci s'au retezat:
Nici străngeri dragi de mână, nici zâmbete perlate,
Nici ceasuri de boemă și de intimitate,
Cașicum inimile ne-au trădat.*

*Dar eu, ca o muștrare ce nu pot s'o alung,
Pe locul unde-atuncia nu ți-am rostit cuvântul,
In fiecare seară întârziez prelung
Și plâng...
De pare că, acolo, mi-ascunde-un mort pământul.*

Dem. Bassarabeanu.

CASĂ PUSTIE.

*La casa cu ferestrele pustii
Nu mai surâd mușcatele de vis :
Nu mai surâd copii sglobii
Pe toți amurgurile i-au închis...*

*Bunica și fuiorul unde sânt ?
Icoana părăsită în ungher
Visează mâinile din ceasul sfânt
Când se 'nălțau în rugăciuni spre cer..*

*Bătrânii plopî demult s'au veștejit...
Stingheri la poarta ruptă, triști și goi
Visează frunțile ce le-au umbrit
Toți ce-au pornit în valea de apoi...*

*La ușă lacătul a ruginit...
Aștept pe cineva să vie iar
Să'ntoarcă anii cari-au asfințit
Cu basme și castele de cleștar...*

*Sunt eu care m'aștept din vremi să viu.
Și'n mine alunec ca 'ntr'un port pustiu...*

Const. Goran.

Psihoanaliza în literatură.

În recenziile ce-am făcut-o lucrării D-lui Dr. C. Vlad „Eminescu din punct de vedere psihoanalitic“¹⁾ am schițat justificarea principială a valorii metodei psihoanalitice ca investigație literară. Spusesem că psihanaliza fiind o concepție *integrală a vieții*, în sensul deci a unei cunoașteri totale obiective a realității concrete și abstracte atât din lumea externă, cât și din „imensitatea interiorului“ nostru sufletească, nu respectă — pentru *cunoașterea* clară a fenomenologiei planului biopsihic — decât normele vieții așa cum se prezintă în „dinamica-i tumultuoasă“. — Psihoanaliza nu va evita deci nici valorile subiective (cum face biologia) și nici valorile bioorganice pe care analiza literară le-a considerat întotdeauna ca ceva prea „terre à terre“ în raport cu elementul estetic al operei de artă. Concepția psihanalitică le studiază astfel în sinteza complexității lor de interferență și de determinare reciprocă. — Ca atare orice manifestare sufletească concretizată în gest, mimică, limbaj, în scris, în acțiunile automate, spontane, reflexive, creatoare, având *surse heterogene*, multiple, cari isvorăsc din dinamica vieții biopsihice și sociale — psihanaliza credem, că aruncă o lumină adâncă asupra mecanismelor cari stau la baza creațiunii, cel puțin în cadrul planului ei heteronimic Psihoanaliza nu face decât „să parcurgă în sens invers istoria“ (povestea, filiera), oricărei manifestări sufletești. Disociind determinantele „istorice“ bunăoară ale unei opere de artă — ajunge la sursele-i reale care au nutrit-o; și aceste surse nu-s decât însăși viața autorului, viața așa cum a trăit-o, cum a simțit-o cu toate emoțiile ei, cu toate influențele ce le-a suferit fondul sufletească înăscut plin de virtualități oscilând între mărginirea mediocrității și genialitate. Tot sbuciumul, amintirile, — într'un cuvânt întreaga frământare afectivă colorând intelectualitatea autorului — irupe, trece în operă după prealabile transformări și simbolizări a căror ansamblu constituiesc — în limbaj psihoanalitic — fenomenul sublimării.

Astfel, un vers nu se scrie la întâmplare; eroii unui roman nu sunt aleși după vre-un criteriu arbitrar, după bunul plac al creatorului, și revenirea persistentă — uneori până la obsesie — asupra unui erou sau asupra unei probleme din cauza acelui sentiment iritant „al incompletitudinii“ își are determinantele bine stabilite condiționări și combinări sufletești cari nu ajung în conștiința creatorului. Aceste combinări subliminale (sub *pragul* conștiinței) dau inconștientului o „putere prospectivă“ — adică o orientare spre acțiune, realizare concretă, sintetică — cu care te constrânge în mod imperios la crearea operei²⁾ și această „putere prospectivă“ caracteristică inspirației nu-i decât forța energiei afective isbucnite dintr'un adânc conflict. Inspirația s'ar defini astfel prin conștiința existenței unor conflicte intense, penibile, cari chinuie pe artist printr'o neliniște inițial inefabilă; iar potențialul creator al unui conflict stând în raport direct cu intensitatea contrastului, cu cât conflictul (opoziționalitatea) e mai intensă (decă mai vitală) cu atât sbuciumul inconștient (neliniștind conștiința) va oferi o inspirație mai fecundă.

1). Publicată în No. 6 al acestei Reviste.

2). Ceea ce l-a făcut pe Maeterlinck (în „La sagesse et le destinée“) să vorbească despre „inconștientul superior“.

Ne oprim asupra noțiunii de *conflict* și de *schizoidie* — în raport cu procesul creator.

Spațiul restrâns nu ne-ar permite o expunere mai amplă a importanței cu care se prezintă aceste noțiuni în cadrul exteriorizărilor de creație. În acest sens vasta bibliografie de psihologie și psihanaliză, ar putea edifica și pe cei mai înverșunați critici ai lucrării D-lui *Dr. Vlad*. Sunt fapte bine stabilite și admise atât pe baza cercetărilor obiective cât și pe considerațiuni subiective, de introspecție — că inspirația, ca și de altfel oricare exteriorizare a fondului nostru subiectiv (și organic), e una din expresiile superioare și specifice spiritului omenesc, — că toate *tendențele congenitale* sau derivate ulterior cu caracter antisocial (egofil hedonic), că toate *amintirile din copilărie*, dorințele adecuate instinctelor refractare fiind unei investiții sociale, nu au posibilitățile unei satisfacțiuni de revărsare socială; — într'un cuvânt, că ansamblul tendințelor împiedecate în manifestarea lor fie de conformismul social, fie de factorii „cenzurii“ conștiinței — își au sediul în vastul domeniu *inconștient*. De aici geneza structurii antinomice a spiritului omenesc, ca unul din aspectele eternului principiu al antagonismului, sursă inepuizabilă de luptă, deci de viață, platitudinea — prin lipsa conflictului — ducând la inerție, la moarte.

Dealtfel e fapt bine cunoscut că subtilul *Proust* ne-a oferit prima literaturizare a concepției freudiene, ajungând — zice *Pierre Quint* (unul din biografii lui) — la concluzia, că *viața afectivă își are legile proprii cu totul diferite de cele ale inteligenței*, — că e o asociație și o memorie a sentimentelor cari *nu sunt acele ale ideilor*, că mecanismul lor obscur se ascunde în *inconștient*, care formează partea cea mai esențială a eului nostru“. Se văd deci concluzii la care s'a ajuns pe calea introspectivă a intuiției pure, în afară deci de tehnica psihanalitică.

Freud și adepții școlii lui au studiat acest aspect al vieții respectând însă (ceace nu se făcuse până la dânsul) ansamblul dinamic al conexiunilor de interferență și de determinare biologică, socială, cosmică etc.) din care face parte — organic — integrantă. Vom reliefa unele concluzii la care s'a ajuns în acest sens, pentru a pune în lumina adevărată accepțiunea câtorva termeni, cari dacă ar fi fost înțeleși în conturul ce li s'au dat de cercetările de analiză psihologică, desigur adversitatea s'ar fi manifestat pe un plan mult superior celui la al cărui nivel s'au mărginit majoritatea criticilor aduse lucrării D-lui *Dr. Vlad*.

* * *

Conflictele sunt consecințele inevitabile ale *antinomiei psihosociale*.

Raporturile dintre indivizi și societate sunt considerate ca o veritabilă *articulație psihologică*, a cărei dislocare constituie sursa nevrozelor, viselor și creațiilor. Individul nemulțumit în viața socială se refugiază în boală, în vis¹⁾ sau în creații: opere concrete (politică, știință, tehnică, etc) sau de pură spiritualitate (artă, literatură, filozofie). Ori, lupta individului începe din frageda copilărie (prin înfășare, înțarcare, educație familiară, școlară, etc.) Prima fază a contactului social fiind eminentamente familiar — legat mai ales de mamă — importanța *timbrului matern* în actele vieții ulterioare, apare evidentă.

Intr'adevăr, lupta, contrarietatea dintre tendințele egoiste, asociale — cari prin educație devin sociale sau antisociale, metasociale animate de plăcere — și dintre exigențele mediului familiar (social) cari urmăresc asimilarea socială a individului se

1). *Freud* a demonstrat vecinătatea surselor visului, imaginației inconștiente, date inspirației poetice.

efectuează pe planul *afectiv*. Copilul vizează mediul prin tentaculele sensibilității (instincte-tendențe) și i se răspunde prin afecțiunea mai ales maternă. Mama imprimă deci primele orientări ale afecțiunii *infantile*. Orice accident, greșală de orientare, șoc puternic etc., poate determina *urme*, cari vor pregăti terenul viitoarelor atitudini sociale ale copilului. De aici importanța afectivității *infantile*, a *fixărilor* prea puternici de mamă și a tuturor tendințelor *înăbușite* (pe care psihanaliza le numește „complexe”) — cari se vor constitui în inconștient ca fundamentale și chiar permanente forțe de determinare, directivare ale viitoarelor atitudini și creațiuni.

Cari vor fi însă tendințele cele mai contrariate de societate? Cred că nu trebuie să justificăm prea mult evaluarea — considerată de unii exagerată, pătimășe — ce-a dat-o psihanaliza *tendințelor sexuale*. E de o evidență la îndemâna ori cui, că viața sexuală a jucat un rol — pe care'l va avea întotdeauna — de o valoare indiscutabilă, în istoria omenirii și în viața fiecărui individ. O examinare retrospectivă în istoria moravurilor popoarelor și introspectivă (fiecare privind sincer în viața lui intimă, datând din copilărie), desigur că evidențiază suficient contactul etern și preocupările continui ale societății și individului față de viața sexuală.

S'a acuzat deci pe nedrept psihanaliza de pansexualism, în măsura în care energia sexuală — în esența ei — este omniprezentă, constituind astfel una din caracteristicile vieții. E o banală constatare mai ales în epoca noastră prinsă de „beția” erotismului devenit criteriu de viață și unica sursă de inspirație. Psihanaliza n'a dat deci sexualității o importanță mai mare decât aceia pe care i-a dat-o însăși omenirea — și atunci e natural s'o găsim în viața ori cărui individ, fie anonim fie geniu; în fața sexualității toți sunt aceiași, legile ei fiind din cele mai „democratice”.

Dar lupta aceasta începe din frageda copilărie, instinctul sexual având o *evoluție infantilă latentă*, a cărei desorientare și disarmonie poate avea repercursiuni asupra mecanismelor noastre de exteriorizare. Creațiile vor fi determinate inconștient de aceste ecouri ale vieții psihosexuale turburate și orientate spre formele multiplelor perversiuni sexuale.

În vâltoarea acestor nesfârșite conflicte există totuși un criteriu. Dece un individ intră în conflict intens cu o oarecare formă socială, care pe un altul îl lasă indiferent, iar altuia îi oferă — din contră — o împăcare, o liniște? Care ar fi deci cauza acestor reacțiuni multiple și polimorfe? Ultimele cercetări făcute în acest sens au pus accentul pe *temperament*, care se știe, că imprimă nuanța, specificul reacțiunilor noastre. Felul cum primim impresiile și felul cum reacționăm — recunoaște o directivare temperamentală. Nu e locul unei dezvoltări a acestei probleme de o importanță capitală. Totuși graba cu care a fost criticată lucrarea D-lui Dr. V. bazându-se și pe o tristă confuzie — identificând schizoidia cu țicneala — vom insista câtuși de puțin asupra noțiunii de *schizoidie*.

Încă din 1921, psihiatrul german *Kretschmer* a definit două temperamente: sinton și schizoid, devenite atitudini „principii de viață” (*Bleuler*), față de mediu. Sinton e temperamentul omului de acțiune care se conformează ușor exigențelor mediului social, se împacă ușor cu situația ce-i oferă mediul. E omul incapabil de o creație spirituală deosebită, lipsit fiind de conflicte superioare, grație unei psihoplasticități ușor maleabilă în mâinile societății. Schizoidul din contră, visător, nu se acomodează formelor sociale cu care va intra deci în conflict. Fiind *inadaptabil* prin temperamentul lui, schizoidul vagabondează (dromomanie), va perde *contactul* cu realitatea și va duce o viață *interioară* (o viață „autistă” — *Bleuler*), arătând o indiferență — „je m'enfichisme” — față de ambianța socială în care trăește. Iși va crea o „lume”

a lui (material de concretizare a viitoarelor opere); se va refugia — găsiindu-și liniștea — în creații spirituale superioare. Schizoizii formează astfel „stratul” creator al spiritului omenesc.

E natural însă, ca un asemenea temperament, prin *inadaptabilitatea lui* la realitate și prin „aristocrația” „bogăția” interiorului său sufletesc — să aibă o atitudine de indiferență, timiditate, de contestare (negativism, pesimism) față de tot ce vine din partea societății *actuale*. Rupând legăturile cu aceasta, se va *înstrăina* și va neglija tot ce iace il leagă de mediu. De aici indiferența sa față de cerințele corpului (consecințe: masochism, mizofilie, abstenență și impotență sexuală, murdărie, completându-se în mizerie, etc.). Această deficiență a atitudinilor față de lumea externă o maschează însă potențialitățile geniale ale vieții lui intrapsihice, încât toată afecțiunea — normal *extrovertită* — ia sensul contrar al *introversiunii*.

Individul este „plin de el însuși” — se admiră (sunt logice deci: narcismul, egoismul și grandomania) — mai ales în afecțiunea ce și-o proiectează în genialitatea unei opere: o „lume” a lui în care se adaptează, se realizează revărsându-și tot sufletul, întreaga simțire (sub orice formă: sexuală — de unde întoarcerea spre sexul propriu — filială, prietenească, etc.). Ori, asemenea situație *bipolară* duce la alterare (scindare, dedublare) a personalității: unul e în operă și altul e în viață.

În această grupă a schizoizilor superiori (căci sunt și mediocri) vor intra deci „eroii conflictelor psihice a căror viață e o înlanțuire de tragedii, o cale spinoasă. Se poate spune, că au un talent special și înăscut pentru tragic” (*Kretschmer*); adică geniile poeziei romantice: idealistii, metafizicienii, fanaticii, etc. — În artă și poezie schizoizii au un stil pur, sunt iubitori de formă, partizani ai clasicismului, adversari ai masei, sentimentali, patetici, romantici putând merge până la expresionismul brutal și naturalismul îndrăsnit, — sunt ironici, sarcastici și plini de spirit. Și în această grupă au fost așezați Kant, Novalis, Kepler, Newton, Uhland, Schiller, Faraday, Hölderlin, Strindberg, Feuerbach, Michel-Ange, Calvin, Robespierre, Frideric cel Mare, Spinoza, Tasso, etc. — Nu vedem deci o cătuși de puțină perimare, batjocorire, a memoriei lui Eminescu așezat în mijlocul acestora.

Cu un asemenea accent ce-l pune psihanaliza pe coeficientul psihologic al manifestărilor noastre, acestea nu mai trebuiesc înțelese în accepțiunea lor pur fiziologică. Într’adevăr un efect fiziologic poate fi expresia unei cauze psihice, în măsura în care o idee poate inhiba, exalta sau încetini un mecanism fiziologic, de ex. sexual (impotența psihică), digestiv (inapetența, vomismentele provocate de o imagine etc.) Și atunci homosexualitatea bunăoară, nu presupune numai decât raporturi fizice de inversiune, deoarece precum heterosexualitatea (amorul dintre două ființe de sex opus) are atât o semnificație fiziologică cât și una de ordin psihologic, care în stare izolată definește platonismul, — tot astfel și homosexualitatea în afara de aspectul ei fiziologic se poate limita la un platonism analog. Deasemenea: incest nu înseamnă numai decât raport sexual cu mama, căci totul se poate reduce la aspectul psihologic — „fixare” de mamă — care în cadrul unei atașări patologice îmbracă platonismul incestului. Corelatele psihologice pot deci evolua în afara actelor fizice respective.

* * *

Prin cele expuse am căutat să definesc situația științifică, justificarea principială a psihanalizei, ca metodă de investigație literară (și artistică) — insistând asupra noțiunilor de conflict sexual și de schizoidie, prima exprimând un factor fundamental primitiv și comun structurii și dinamicii spiritului omenesc, a doua consi-

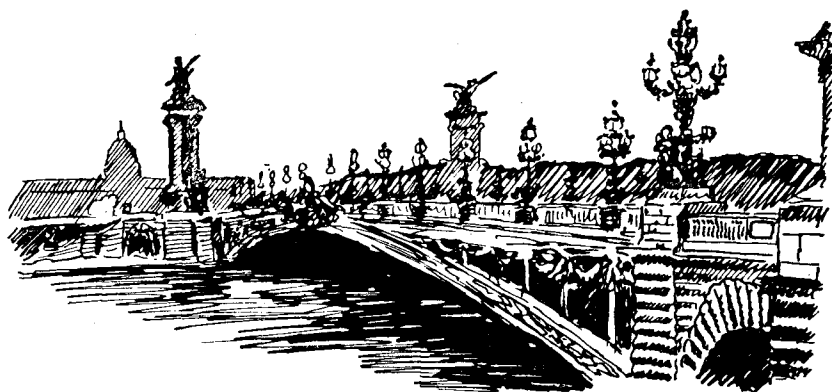

derând-o ca o atitudine vitală a individului față de mediul ambiant. Nu-i vorbă deci nici de erotismul ieftin și nici de țicneală — confuzii cari au dat naștere unui mănunchiu de critici excelând prin invective, tendențiozitate. Dar asupra acestei critici „poreclomane“ vom reveni, deoarece — ignorând faptul că psihoanaliza nu poate prima valori, întrucât *nu evaluează, ci constată existența unui fenomen* — prezintă investigația literară psihanalitică într'un cadru cu totul fals.

Dar — se va zice — constatările psihanalizei sunt eronate, panerotice etc. Acestei obiecțiuni îi vor răspunde nenumăratele lucrări apărute în acest sens, în străinătate — prin cercetările oamenilor cu autoritate științifică bine stabilită. Astfel au fost studiați psihoanalitic: Leonardo da Vinci (*de Freud*), Kleist (*de Freud*), Lenau (*de Sadger*), Wagner (*de von Graf*), Hamlet (*de Jones*), Segantini (*de Abraham*), Flaubert (*de Reik*), N. Gogol (*de Kans*), V. Hugo (*de Vodoz și Baudauin*), Hodler (*de Maeder*), Divina Comedia (*de Maeder*), Rousseau (*de Ladame și Laforgue*), Oskar Wilde (*de Chabaneix*), Dostoiewski (*de Harnik*), Baudelaire (*de Rank și Steckel*), Schiller (*de Sachs*), Strindberg (*de Storch*), Shakespeare (*de Wulffin*), Dürer (*de Baudauin*), B. Celini (*de Hermann Reik*), Schopenhauer (*de Hitschman*), Maupassant (*de Reik*), — iar Berguer (doctor în teologie) a studiat „Viața lui Isus“ din punct de vedere psihanalitic.

Lucrarea d-lui Dr. V. găsindu-se pe planul acestor sondări ale sufletului omenesc, prezintă un deosebit interes căruia ne așteptam să i se răspundă cu prudență și obiectivitatea turnată într'un limbaj adecuat problemelor științifice. Or, din contră... imprudența nepriceperii, subiectivitatea necunoașterii și un limbaj de porecle au constituit canavaua pe care s'au brodat majoritatea recenziilor și criticelor făcute acestei lucrări.

BCU Cluj / Central University Library Dr. J. Popescu-Sibiu.

PRIMĂVARĂ...

Vânt de primăvară, aromat și cald,
Bântuind în preajma sfintei mănăstiri,
'Naltă până 'n slava bolșii de smarald
Cântul vieții nouă, noile stihiri.

Din colini de cetini ce-au luptat vrăjmaș
Cu asprimi de geruri, aburii sglobii
Se alung spre poarta sfântului locaș,
Impânzind șiragul tristelor chilii.

Plânsetul pe clopot risipit domol,
Bate la firide ceasul de vegheri,
Aducând la slujbă-al schimnicilor stol,
Ca să-și afle 'n taina rugei, mângâeri.

In chilia-i joasă, tânărul ascet,
Ispitit de vraja vechilor iubiri,
Cearcă s-o alunge, plângând un verset
Invățat din file sfinte, de psaltiri...

Năvălind prin golul geamului deschis
Primăvara-și poartă tainicul fior,
Care 'ntruchipează-al dragostilor vis
Și—nebun—îți rupe-al inimii zăvor.

Blând, din turla veche, bate tot mai rar
Clopotul utrenii... pân'ce-adoarme mut,
Pricepând că'n noaptea asta, e'n zadar
Să mai chemi la slujbă, fratele pierdut.

Paul Constant

Incrustări în rama bibliotecii.

Al. Dima, *Aspecte și atitudini ideologice*, *) Turnu-Severin,
„Datina“ 1933.

Ne aflăm în fața unui volum de directive în critica românească, de importanță ce nu va fi îndeajuns de relevantă — gândindu-ne la josnica și haotica situație a democratiei republici literare, pe care o întrețin și o alimentează anumite intenții și mentalități străine și potrivnice adevăratului caracter al ființării noastre trecute și viitoare.

Autorul, profesor de limba română și filozofie este un element rar și prețios al criticii literare românești. Are o pregătire filozofică desăvârșită și o lectură bogată și variată, fie autohtonă, fie romanică sau germanică; o tenacitate în studiu și un echilibru în aprecieri și în felul de a judeca — adică tocmai în condițiile esențialmente necesare unui îndrumător critic. Și mai are în același timp o certitudine și o îndrăzneală sigură de sine, o clar-viziune și o obiectivitate, o ținută academică și o onestă conduită interioară, ce-l despart cu hotărâre de clopotnițele literare ale altor meleaguri. Este, într'un cuvânt, ceace o anumită presă numește batjocoritor „un critic de provincie“, dar ceace putem numi noi, rezervele creatoare ale națiunii de mâine.

Intr'adevăr, D-l Dima și-a publicat (în ultimii 6—7 ani) aproape toate studiile și articolele în reviste de provincie, și anume în glorioasa „Datina“ dela Turnu-Severin; altele în săptămânalul „Secolul“, care apare ce e drept la București, dar care în realitate reprezintă aceeași Oltenie pură și dărză față de rătăcirile și putregaiul Metropolei, — sau în serioasa revistă a d-lui prof. univ. Ramiro Ortiz, „Roma“, dedicată numai studiilor referitoare la cultura italiană.

* * *

Leit-motivul volumului este categorica necesitate a contactului culturii românești cu izvoarele și tradiția națiunii. Doctrinar tradiționalist, autorul dovedește, mai cu seamă în cele două studii mai lungi: „Criza culturii românești“ și „Tradiționalismul lui Mihail Eminescu“ (apărute, în 1931 și 1929 și în extrase din „Datina“), o concepție matură și o dărză concepție (de imperioasă actualitate), o vedere clară și energic motivată, proprie omului care știe ce vrea, o seriozitate și o rară distincție în ton: „Și simțim cu toții puterea tradiției ca pe o realitate ce străbate din straturi „sufletești străvechi, ca un instinct ce se manifestă câteodată violent. Această intuiție „e suficientă spre a clădi pe ea un tradiționalism român, al cărui program de activitate să fie opera științifică de cunoaștere a tradiției; deocamdată presimțită numai. „A nu acorda deci tradiției românești locul ce i se cuvine e a porni pe o cale rătăcită și a pricinui încă o condiție a încurajării crizei culturii românești. Naționalizarea

*) In numărul viitor, vom publica un articol al D-lui E. Ciocan, asupra acestei lucrări.

„ei va trebui deci să însemne punerea culturii noastre în consonanță cu datele tradiționale. Numai în acest tel se construiește o cultură românească pe baze de organicism evoluționist, cu perspective de mai adâncă originalizare. Criza culturii românești e „așa dar o criză a procesului de naționalizare... (Criza culturii românești p. 36). Sau „altă concluzie: «Autohtonizarea culturii noastre va trebui deci cu avânt stimulată, iar criza consumației remediată printr'o propagandă de valori care a bunurilor umane ale culturii. Firește, posibilitatea îndreptării depinde direct și de atmosfera generală a culturii europene. Drumul pe care-l va urma aceasta, față de criza ei, nu-l putem anticipa. Dacă însă interdependența europeană ne va stânjeni totala remediere a crizei noastre specifice, va rămâne totuși deschisă o parte din largul câmp al autohtonizării. Către acesta trimitem pe tinerii intelectuali ai noii generații și mai ales simțim nevoia să le spunem că flacăra culturii, departe de a fi abătută de vânturile barbare ale vremii, va izbucni iarăși cu toată splendoarea ei seculară, spre a celebra încă odată victoria spiritului asupra materiei, a idealului asupra realității, a eternului asupra vremelnicului (*ibid p. 44*)“.

Volumul e împărțit în patru capitole distincte :

I. — Aspecte și atitudini ideologice (1. Criza culturii românești ; 2. Problema mișcării ortodoxiste). II. — Valori directe în cultura noastră, — în care autorul ne pune în contact cu poezia și profunzimea moldoveană a unui Eminescu și Pârvan sau cu arhitectonica olteană a filozofului C. Rădulescu-Motru (1. Tradiționalismul lui Mihail Eminescu ; 2. Gânduri despre lume și viață, la Vasile Pârvan ; 3. Personalismul energetic al d-lui C. Rădulescu-Motru). III. Probleme literare, — în care creația e înfățișată mai cu seamă în perspective anestetice (1. Sentimentul matern în lirica noastră ; 2). Literatura evadării din actual ; 3. Asupra literaturii memorialistice ; 4. Despre literatura documentară, IV. — Probleme estetice, — în care d. Dima dă o mică dovadă și de aprecia-bila-i cultură italiană, — lucru cu atât mai prețios cu cât e mai actual dar din nefericire extrem de rar la confracții d-sale (1. Intre artă și realitate : a. Concepția artistică a lui André Gide ; b. Concepția pirandelistă despre artă ; 2. Ideile estetice ale lui Pietro Mignosi).

În concluzie, salutăm cu multă satisfacție acest prim volum al acestui bine intenționat și autoritar critic, și-l vrem savurat și meditat în special de tânăra noastră generație, ce știm că este (și trebuie să fie !) tradiționalistă, naționalistă și idealistă, — și nu dorește să cadă în păcatul de neiertat al instrăinării, — și căreia-i revine imperioasa datorie de a pune capăt cât mai curând acestei primejdioase întârzieri a procesului de naționalizare a culturii românești.

Pimen Constantinescu.

* * *

„Points de vue“ de Nic. Murray Butler.

O carte, care ar trebui să fie cetită de toți intelcualii nostri este „Points de vue“ o colecție de discursuri, ținute de americanul *Nic. Murray Butler*, în decursul anilor 1930—31, în America și în Europa *).

Cine este dl. Butler ? Unul din profesorii universitari cei mai de vază din Statele Unite ale Americii de Nord, unul din cei mai stimați propagatori al apropierii între state și popoare, pentru o colaborare înfloritoare. Imi vine dela sine în condei

---

*) În seria publicațiilor : „Dotațiunii Carnegie“, Paris VI. Boulev. St. Germanaine 173

comparația : dl. Butler este un Leon Bourgeois american. (Ar fi foarte interesantă o paralelă între vorbirile unuia și ale celuilalt — dar articolul de față nu are scopul acesta.)

Dl. Butler a împlinit în Aprilie 1932 vârsta frumoasă de 70 ani. Poate să privească cu satisfacție peste o activitate prodigioasă, și intelectuală și organizatorică. Acum 50 de ani a fost instalat „președinte“ al acestei universități.

Anii trecuți a primit premiul Nobel, pentru pace, iar societatea „Dotațiunea Carnegie pentru pacea internațională“ l'a ales președinte al ei.

Un apostol al binelui, care străbate țările, căutând să atenueze asperitățile, să deschidă ochii oamenilor asupra primejdiilor, cari îi așteaptă, dacă vor persevera în intransigența penibilă.

Omul încărunit în cinste, nu cunoaște osteneala. Anii trecuți a fost la Berlin, unde a vorbit în „Reichstag“, la Londra (la „Royal Society of Arts“), în Paris (la „Clubul american“), în Viena (în Parlament), în Budapesta (în Parlament), în Praga (la Universitatea Carol IV, unde a primit doctoratul Dr. honoris causa și a fost oaspete al Președ. Masaryk), ca să nu mai vorbim de orașele americane, pe cari le-a cercetat și unde a ținut conferințe, câteodată (ca în Columbia) în fața unui auditoriu de americani și americane, sosiți din 47 de state ale Uniunii.

Glasul unei astfel de personalități trebuie să fie ascultat, chiar și în România, unde autoritatea este așa de subminată în zilele noastre. E glasul rațiunii și al inimii, e glasul unui „Om“, care mai cugetă în epoca tulbure actuală.

Numai un *țipet de alarmă* vreau să relev de astădată din minunata colecție de discursuri, țipetul, care vrea să spună : băgați de seamă, alergând după interesul economic și numai economic, *să nu pierdeți spiritualul!*

(Voroirea a ținut-o dl. Butler în 1929, în Southampton, Long Island).

Țipetul este cu atât mai prețios cu cât vine din America, unde a predominat economicul și unde acest economic a suferit o criză atât de acută în timpul din urmă.

Profesorul Butler, care a cutreierat Europa, înainte și după războiu, studiind-o temeinic, având totodată și pregătirea convenită de a privi problemele *sub specia aeternitatis și per summos apices*, se îngrozește de perspectivele ce le-ar avea o „civilizație europeană fără de suflul avântat al spiritualului.

Am tradus pasagiile cu constatările și temerile sale, ca să aibă cetitorul argumentația dela izvor, nedeteriorată.

Să-l ascultăm pe savantul american și să meditam!

„Acum doi ani și mai bine, într'un discurs pronunțat în Londra, observăm că... *nu există în epoca actuală, în întreaga lume, un singur mare poet, un singur mare filosof sau un singur mare cugetător religios.* Presa s'a grăbit să transforme această expresie a unei opiniuni personale într'o declarație, că lumea de astăzi nu cuprinde nici un geniu transcendent, nici un ghid spiritual, vrednic de a fi urmat. Pe lângă toată absurditatea manifestă a acestei propoziții, ea s'a răspândit cu o mare iuțeală dela un cap la altul al Europei, al Africei, al Americi și al Australiei și a provocat violente reacțiuni, în cari denegările se amestecau cu zeflemeaua și cu disprețul. Ca titlu documentar și ca exemplu despre incidentele minuscule, cari influențează opinia publică, întreagă afacerea aceasta a fost, cel puțin pentru mine, curioasă și amuzantă.

„Sunt dispus să repet în totul observația făcută la Londra, în 1927, și să mi exprim din nou opinia, că *nu există în ziua de azi pe lume un mare poet, un mare filosof, sau un mare cugetător religios.* Interesul uman, formele cele mai elevate de

pricepere umană, s'au transpus, cel puțin pentru moment, asupra altor obiecte. *Goethe* a murit în 1832, *Victor Hugo* în 1885, *Browning* în 1889 și *Tennison* în 1892. Care versificator de astăzi se poate compara cu dânsii? *Hegel*, ultimul moștenitor al marelui tradiții a lui Platon și Aristotel, a lui Toma de Aquino, a lui Descartes și a lui Kant, a murit în 1831. Unde să-i găsim succesorul? *Schleiermacher*, care și are locul lângă Origen și Calvin, a murit în 1834. *Lacordaire*, ale cărui predici au fost ascultate cu atâta plăcere și admirație de Chateaubriand, Victor Hugo și Montalembert, și care a fost ales la Acad. Franceză în locul lui Tocqueville, a murit în 1861. Cardinalul *Newman* a murit în 1890 și *John Caird*, cel mai mare din filosofii cari au scris vreodată în limba engleză, în 1898. Cine i-a înlocuit? Ai putea face excepție în favorul filozofului *Benedetto Croce*, n. în 1866, al poetului *Rudyard Kipling*, n. în 1865; dar ce sunt ei decât *glasuri, cari strigă în deșert?*"

*

Să facem o mică pauză.

Poți discuta până în pânzele albe dacă epoca naște genii ca Goethe, Victor Hugo Lacordaire sau geniile își formează epoca după sufletul lor. Poți pretinde și în epoca noastră genii literare, filosofice, religioase. La poruncă nu ți se nasc geniile, dar o epocă e în stare de a *facilita* venirea unor asemenea genii, dacă lozincile ce le dă, dacă atmosfera care planează e prilenică sau refractară plămădirii unui spirit omenesc, capabil să evolueze până la genialitate.

Să ne închipuim că ar trăi în zilele noastre un Goethe sau un Victor Hugo, Cum s'ar înțelege de bine cei doi giganți, ei între ei, și cât ar fi de desconsiderați de ahtiații după averi și politicienii actuali, saltimbanci patriotarzi, cu simțul de responsabilitate umană sub zero! Goethe, care mărturisia: durerea unui neam — durerea mea (în conversațiile cu secretarul său Eckermann!) — cu Victor Hugo, care în muzeul din „Place des Voges“ din Paris, în casa în care a locuit, pe masa de scris, sub sticlă, își are mărturisirea sufletească, într'un manuscris, în care se declară „cetățeanul Statelor Unite Europene“!

Cum ar fi de zeflemisiți și huiduiți chiar de un Hitler și de mulți patriotarzi.

Ethosul, suflul uman al unui Victor Hugo, ar fi împărțit de multumile noastre, cuprinse de vârtejul patimilor, de jocurile desfrânate la bursă, de „loviturile“ fără de inimă, de intransigența criminală, în aproape toate domeniile de manifestare omenească? Epoca cu *homo homini lupus* parcă o trăim în zilele noastre aievea!

Epoca noastră este de o respingătoare ireverență față de oamenii marcanți, cari — tot — sunt, deși nu așa de mulți cum am dori să fie. Sfaturile lor nu sunt luate în seamă, fiindcă lozinci absurde, lozinci anticulturale, antieuropene, planează deasupra capetelor noastre și ne robesc, vrând-nevrând, prefăcându-ne în biete firicele de nisip, purtate de un Simun turbat.

Suntem săraci în spirite mari — are dreptate americanul — n'avem pe un Goethe, Hugo, Lacordaire, etc., fiindcă *ne lipsește religia inimii* și nu dăm atenția cuvenită nici genilor de gradul al doilea, cari trăesc între noi.

Un filozof-sociolog de talia unui Masaryk este aplaudat, când e sărbătorit dar sfaturile sale puțin le urmează! În ochii germanului șovin d. e. Masaryk este șeful Statului Cehoslovac, oricât de minunate ar fi tezele sale de cugetător și de „om“ savant, al unei epoci mai bune.

„Din timp în timp“ urmează dl. Butler, „se făcea auzită, în *proză* sau în *poezie*, e voce puternică, nota veritabilului progres în politică. Dintre aceste voci aceea a lui John Milton a fost cea mai principală și cea mai puternică; și *Voltaire* a fost acela, care a adus mesajul cel nou Franței, în „scrisorile“ sale „asupra englezilor“.

Să ne oprim, iarăș, puțin și să medităm.

Cărți de literatură, cari să acționeze asupra opiniei publice și să-i dea direc-tiva ?

S'au publicat și în epoca noastră, dar sunt, în parte covârșitoare, „*Discursuri către surzi*“, cum și-a intitulat prea bine istoricul italian *Guilermo Ferrero* un volum, plin de apeluri sănătoase spre caloborare. *Câți* au cetit și și-au pus la inimă adevărurile savantului *Charles Richet* (din *L'homme impuissant*). *Câți* volumul lui *Paul Valéry*, unde prevestește — în vorbirea dela Acad. Franceză, d. e. — *falimentul civilizației noastre*, dacă perservăm în cochetarea cu un viitor războiu apocaliptic ?

Câți au citit apelurile unui *Gerhard Hauptmann* spre o colaborare cinstită a popoarelor europene? (În 18 Oct. 1932. la un banchet dat de „Pen“ - Clubul din Praga, în onoarea sa, a cerut imperios *tot ce unește, tot ce leagă*, în privința culturală, deoarece altfel ar trebui să recadă viața noastră în „barbarie“. A băut pentru artă și pentru „omenescul“ din noi).

Avertismentele unui Ferrero, ale unui Gh. Richet, Paul Valéry, Gerh. Hauptmann și am putea spori lista cu Wells, Masaryk, Foerster, cari și ei au tipărit cărți, în cari omul modern ar trebui să-și găsească medicină pentru boala de care suferă — să fie disconsiderate, toate și să predomine, iarăș, lozincile date de oameni, cari joacă „*va banque*“ cu civilizația europeană ?

Spiritualul subjugat, iarăș, de economicul, lipsit de orice avânt intelectual ?

Dl. Butler dă răspuns respicat la întrebarea aceasta :

„Dacă oamenii s'ar mai preocupa mai cu seamă cu forma instituțiilor publice, cu problema de a avea o grupare reprezentativă, cu apărarea libertății civice, dacă s'ar ocupa cu *poezia*, cu *filozofia*, cu *viața religioasă* — ar fi personalitățile cele mai marcante, cele mai semnificative și cele mai complexe, leadery-ii poporului, *poeți*, *filozofi*, *instructori religioși*. Faptul că *nu* este așa, este măsura și indictul schimbării săvârșite.

„Cum se vor termina toate acestea? Ar fi, de sigur, o *nenorocire pentru umanitate* dacă zelul pentru libertate, dacă poezia, filozofia și religia ar trebui să fie surghiunite pentru totdeauna într'un plan din fund și ar înceta de a-și ocupa locul odinioară predominant în viața și în spiritul oamenilor. Ar fi un *mare pas înapoi* dacă, substituind bogăția libertății, oamenii ar lua definitiv o *mentalitate materialistă* și ar reveni încet pe încetul la condiția de trai a furnicilor lucrătoare și satisfăcute.

„*Trebuie să se găsească un mijloc de a-i apropia acest nou mobil (economic) acest nou ideal economic, de vechile mobile și idealuri intelectuale, politice și religioase și de a îmbogăți fiecare prin mijlocirea celuilalt. Să înțelege de sine că așa ceva nu este o problemă ușoară*“.

Nenorocire pentru umanitate !

Are mare, *sfântă* dreptate apostolul american !

Trebuie să se găsească o sinteză fericită, ca să se păstreze echilibrul între spiritual și economic, *dacă nu, ne prăbușim cu toții*, cu toate averile câștigate.

Va pricepe-o Europa, înainte de a fi *prea târziu*? Iată grozava problemă, care bate la poarta conștiinții fiecărui om, care mai cugetă în zilele noastre de dihonie turbată, de scârboase recriminări reciproce, de izidă criminală de energii în lupte fratricide, între europeni..

Dacă nu vrei să ascultați pe un european, da-ți ascultare cel puțin americanului Butler !

Horia Petra-Petrescu.

REVISTE

„Societatea de mâine“ *Anul X No. 3—4 din Cluj, revistă socială și economică* (după conținut și literară).

Este o revistă care din punctul de vedere tehnic și redacțional poate rivaliza cu marile reviste Bucureștene. Dl. Ion Clopoșel, directorul revistei, semnează un articol introductiv al unui program de culturalizare a satelor. Articole cu caracter social semnează d-nii Traian Herseni, Th. Capidan, Ion Chelcea, Liviu Rusu, Theodor Bindea s. a.. Domnul Prof. I. Matheiu relevă câteva figuri reprezentative ale ziaristicii vechi ardelenene, iar Dl. V. Munteanu schițează genialitatea lui Karl Marx.

În partea literară, remarcăm contribuția D-lui Ioan Th. Ilea, Martha Rădulescu și Corneliu Albu.

Revista cuprinde o bogată cronică literară, artistică și socială.

În aceste vremuri de frământare și dospire al aluatului social, „Societatea de Mâine“ aduce o prețioasă contribuție la lămurirea problemelor în curs de deslegare.

* * *

„Pegas“ *Anul II. No. 7.* apare în București

Investită cu noblețea unor gânduri bune, revista, modestă ca format (și ca pretenții), stă sub conducerea D-lui Al. Raicu, având în dreapta pe Dl. I. Nistoreanu iar în stânga pe Dl. Mihail Florin, doi adjunțați inimoși și activi.

În această revistă vedem inariparea frumoasă a entuziasmului unor tineri hotărâți și de talent. Publicațunea evoluează, vădit, spre progres. Ultimul No. ne-a dovedește. Revista este bine alcătuită, cu un material bogat și bine distribuit.

Este un adăpost curat și frumos al tinerilor talente, pe care-l înconjurăm cu toată simpatia noastră.

* * *

„Brașovul literar“ *Anul I. No. 6—7,* sub direcția maestrului
Cincinat Pavelescu

Dl. Ion Focșeneanu, în articolul „prim“ amintește contribuția Ardealului pe tarâm publicistic. Enumerând bogatele manifestări pornite din acest Ardeal „plin de aer de munte“, autorul, într'un sincer și entuziast apel, chiamă suflarea românească la mai multă evlavie pentru spiritualitatea autohtonă, anatemizând, pe bună dreptate, hrana inveninată pe care cavalerii de industrie literară o trimit de peste hotare, sufletelor noastre.

Poezii semnează D-nii Cincinat Pavelescu, I. Al. Bran Lemeny, Emil Isac, C. St. Cazacu, Aurel Marin, Ștefan Baciu și Matei Bătrănu. Dl. I. Valerian publică un fragment din romanul „Cara-Su“. Dl. Nicolae Cantonieru semnează o schiță veselă.

Cronica, semnată de Dl. Ioan Focșeneanu, Bran-Lemeny și Nicolae Cantonieru, bogată și justă.

* * *

No. 2 al caetului trimestriei de poezie italiană „Ausonia“, cuprinde traducerea Dlui Pimen Constantinescu a volumului *Cartea Mării* de Ada Negri.

Lucrarea este însoțită de o biografie italo-română, a operelor ei publicate.

Hotărât să continue această acțiune de popularizare a literaturii italiene, Dl. Pimen Constantinescu aduce un real folos publicului cititor, inlesnindu-i să-și apropie cunoașterea cât mai mult a ei.

În cele 41 de bucăți, cărora traducerea nu le-a modificat forma originală, poeta își presară finețea sufletului ei femeesc, liniștea adâncă și odihnitoare a gândurilor ei mereu curate și senine, în versuri deosebit de fermecătoare.

Este o carte al cărei conținut îți aduce, cu fiecare vers, o îmbunare în sbuciumul vieții actuale, o înviore a sufletului irosit de arșița fabricatelor de ultimă modă, vândute sub etichetă de poezie.

Alegerea Dlui Pimen Constantinescu în persoana Adei Negri cum și traducerea ei în sine, sunt cu desăvârșire lăudabile.

Ziua cărții la Sibiu.

La Sibiu, sărbătoarea cărții a fost vestită credincioșilor prin sunetul umil de clopot, pornit din paraclisul tinerei grupări intelectuale „Thesis”. În calendarele marilor biserici ale culturii Sibiene, sărbătoarea nefiind însemnată cu roșu, chestiunea a fost ăș ată pe seama mărunților apostoli, s’o rezolve după înțelegere.

Lucrurile au ieșit cu bine, izbutindu-se să se insufle publicului duhul înalt și sfânt al acestui praznic, în care, în fond, mucenicii cărții au avantajul de a se vedea spânzurați pe rafturi trase proaspăt la rindea și a fi chiorâți de lumina becurilor cu vâpăi ocazional mărite.

S’a organizat o șezătoare în sala festivă a prefecturii, la care *D-l Profesor Al. Dima* a vorbit despre „Criza Cărții Românești”.

Sprijinit pe date, recent stabilite, conferențiarul a lămurit *criza de consumație* a acestui articol (care de altfel nu ajută nici în cura de slăbire și nici în cea de îngrășare), stabilind că din numărul intelectualilor de care dispunem în prezent, nu se pot socoti decât maximum 3% amatori de citit. Căutând a cerceta cauzele acestei crize, Dl. Profesor Al Dima aruncă vina pe editori, pe librari, pe critică. (Nu se poate moarte fără bănuială).

Conferința, clar și măestrit expusă și-a găsit toată prețuirea publicului ascultător.

Programul a fost complectat prin citirea câtorva opere originale ale scriitorilor din localitate: N. Regman, I. Dăncilă, Paul Constant, A. Naum, I. U. Soricu, Horia Petra-Petrescu, Dem. Pand. Popescu și Emilian Cioran.

Șezătoarea a fost cercetată de un public destul de numeros, obținând un succes deplin. *BCU Cluj / Central University Library Cluj*

Tot cu ocazia acestei sărbătoriri s’au organizat de către librăriile românești din localitate câteva vitrine, frumos aranjate, precum și o vitrină a grupărei „Thesis”.

Aci expun numai scriitorii sibieni. — Vitrina, artistic aranjată, cuprinde lucrările I. P. S. S. Dr. Mitropolit Nicolae Bălan, General Economu Virgil, Al. Dima. Ecaterina Săndulescu, Dr. G. Preda, Colonel Baldescu Radu, Dr. I. Popescu-Sibiu, I. Armean, Dem. Pand. Popescu, Paul Constant, A. Naum, I. Dăncilă, V. Duiculescu, Vasile Bologa, Ionel Neamțu, Z. Sandu, Timotei Popovici, I. U. Soricu, Horia Petra-Petrescu, Pimen Constantinescu, Maior Cerbulescu, Iosif Trifa ș. a.

Ostenelile grupării „Thesis” pentru organizarea sărbătorii cărții, îi dă drept să cresteze pe răbojul activității ei publice, pe bună și sfântă dreptate, un prim semn, adânc și lung.

Paul Constant.

* * *

Dela gruparea „Thesis”

Continuăm cu redarea succintă a conferințelor și comunicărilor ținute în ședințele săptămânale, ale grupărei „Thesis”, a cărei activitate de aproape o jumătate de an, conturează serioasele preocupări cari i-au dat naștere. Problemele din multiplele domenii de manifestare spirituală ale vremii, — prin felul deschis cu care au fost comentate — dovedesc suficient posibilitățile de creație ale inițiatorilor, dornici să se trezească în sufletul elementelor tinere din provincie, o serioasă adâncire a valorilor de cultură.

Din schițarea activității desfășurate în ședințele din luna trecută se întrevede justificarea acestei intenții.

Dl. Dr. Horia Petra-Petrescu citește „*Polichinelle*“ năvelă originală, în care eroul e un șomer intelectual, urât ca înfățișare, dar nobil ca structură sufletească, ajuns în conflict cu lumea de astăzi. Tragicul și comicul se îmbină, ca să dea de gândit cititorului și să simtă și el dureros absența preocupărilor morale în zilele noastre. Năvela a apărut în traducere cehă, în „*Slovenski Denik*“ (Bratislava) înainte de a fi publicată în românește.

Dl. Prof. Al. Dima vorbește despre „*Cultura în provincie*“ în legătură cu revista „*Datina*“ care și-a împlinit al 10-lea an de apariție. Recenzind numărul festiv al revistei, D-sa conchide că în provincie se pot face lucruri bune, căutând a-și crea valori proprii. O cultură nu poate fi decât regională, pentru că autorul se naște într'un anumit mediu biologic, social, cosmic, pe care-l exprimă fatal în operă. Susține valoarea focarelor de cultură din provincie. În Franța, cultura nu e numai parisiană ci și provincială.

Mișcările culturale din provincie — zice D-l Dima — sunt privite peiorativ în capitală. Recomandă grupării o justă apreciere a valorilor pentru a se arăta diformarea obiectivității, de care suferă centrul prin superlativismul laudelor de presă.

Propune ca gruparea să aibă o manifestare mai efectivă și paralelă cu instituțiile de cultură din localitate.

Dl. Neamțu I. citește o năvelă inedită a D-sale „*Tatiana*“.

D-l E. Cioran vorbește despre „*Experiența eternității*“ relevând faptul că experiența integrală a momentelor poate duce la un acces în eternitate. Impotriva temporalismului și istorismului modern cere o orientare în spre contemplația eternității.

Dl. Fruma citește un pasaj tradus din „*Das Spectrum Europas*“ de *Keyserling*, în care filosoful german face o serie de aprecieri puțin măgulitoare asupra poporului românesc. Spicuum: „Cea mai bună glumă a Românilor e bizantină; încă astăzi trăește în România o artă a epigramei, care din timpurile antice nu mai înflorește nicăeri în lume“ sau „românilor le lipsește acel temperament pe care Rușii îl numesc Duh“ sau „nu prea știu cum stăm cu religiozitatea românească; nu mi-a făcut o impresie prea adâncă etc.“

Dl. Dr. Popescu—Sibiu ține conferința „*Temperament și creație*“. După-ce reliefează heterogenetic creației (opere literare, artistice), insistă pe larg asupra rolului fundamental ce-l deține temperamentul în dinamica mecanismului de inspirație și creator. Expune conexiunile biologice (endocrine nervoase) ale sintezei dinamice (afective) cum e conceput temperamentul (adevărat „*biotonus vital*“). Schițează cea mai recentă clarificare a diverselor temperamente, insistând mai mult asupra temperamentului schizoid. Schizoizii constituiesc pătura creatoare a omenirii. Schizoide nu trebuie deci considerate peiorativ. Conferința se termină cu o serie de considerațiuni noi asupra temperamentului la femei în legătură cu societatea de azi.

Dl. Dr. Petre Petrescu recitează din poeziile D-sale: „*Noaptea neagră*“, în care și desvălește sbuciumul sufleteș pe patul suferinții, gândindu-se la nimicnicia vieții, la frământările criminale între ființele omenești, efemeride, și invocă noaptea, să'i aducă alinarea sufletească, cu vălul uitării, „*Miserere* și „*Simfonia a IX-a*“ un poem mai lung în care evocând un concert ascultat la „*Trocadero*“ (Paris) cu simfonia lui Beethoven, ridică un imn colaborării curate între oameni.

Dl. Paul Costant citește „*Mici încurcături*“, o schiță limpede și plină de humor.

Dl. Al. Dima citește articolul „*Generalități substanțiale*“ (publicat în acest număr al revistei).

Dl. Emil Cioran face o amplă expunere asupra „*Antropologiei filosofice*“. O consideră născută din necesitatea de a se găsi o disciplină supraordonată care să sintetizeze rezultatul unor discipline filosofice particulare. În legătură cu cultura contemporană, antropologia filozofică s'a născut din prevalarea interesului față de om, decât față de natură. D-sa critică antropologia religioasă care nu judecă omul după valorile cari le creiază ci în raport cu valorile transcendente. Este pentru o antropologie immanentă, tragică și pesimistă care să considere omul ca o ființă insuficientă și desintegrată din viață. Bazează antropologia pe antinomia dintre spirit și viață, și găsește în această antinomie sursa inconștienței omului în univers. După această concepție omul ar fi un animal „imbolnăvit“. E o concepție mult mai aproape de decadentă decât o crede optimismul antropologic cuvenit.

Dr. I. Popescu — Sibiu consideră antropologia filosofică și punctul de vedere escatologic de-o valoare eminentă subiectivă. Susține afirmația D-lui Cioran că, tipologia nu se poate clădi fără ajutorul psihologiei și caractereologiei, întrucât psihologia de azi — sub imboldul școlii vieneze — vizează însăși viața în intimitatea ei dinamică. Structura antinomiei susținută pe planul metafizic o găsește valabilă și pe planul biopsihologic întrucât psihanaliza are la bază o vastă „conflictologie”. Structura antinomică e deci structura însăși a vieții caracterizată prin luptă. Lipsa de antinomie echivalează cu inerția, cu moartea.

D-sa susține apoi cu argumente din psihanaliză, deficiența de viață desintegrarea din viață a omului. În ceea ce privește interpunerea tehnicii între viață și om D-sa citează concepția lui Simmel care vede în criza culturii de azi expresia conflictului dintre viață și formele ei, din care s'a revărsat.

Provincia Literară.

* * *

Rugăm stăruitor să ni se achite costul abonamentului.

Revista noastră este trimisă la adrese riguros selecționate, garanție sigură că vom fi înțeleși și sprijiniți.

* * *

Pentru Sibiu, abonamentele pot fi achitate la drogueria Ionel Baciș, Str. Regina Maria No. 10.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

ABONAMENTE :

Pentru instituții și autorități Lei 300 anual.

Pentru particulari Lei 200 anual.

Au apărut :

„Aspecte și atitudini ideologice”

de Al. Dima

„Doctrina lui Freud”

Ediția II-a. -- Premiata de Academia Română.

de Dr. I. Popescu-Sibiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„In litera legii”

— Schițe șugubețe —

de Paul Constant

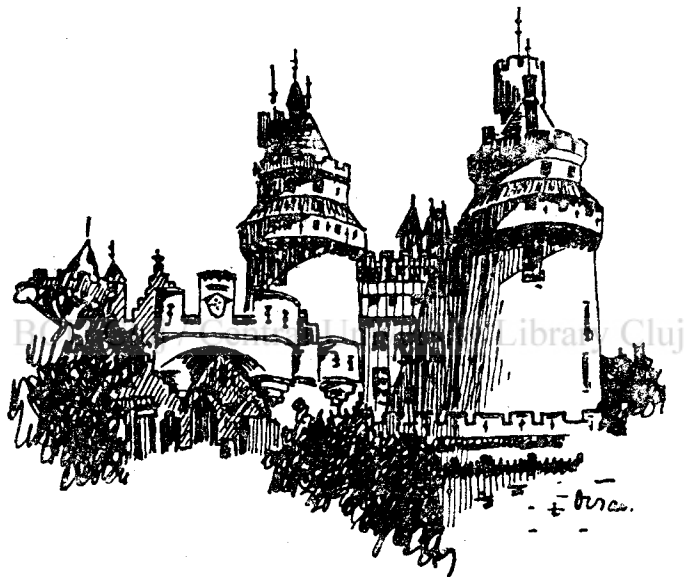

In curând va apare :

„Oameni dintr’o altă lume”

de Paul Constant.

TIPARUL CAVĂLERIEI
- - - SIBIU - - -